

Звіт подібності

метадані

Назва організації

Hungarian College of Higher Education Ferenc Rakoczi II Transcarpathian

Заголовок

Баняс Адам Миколайович

Науковий керівник / Експерт

Автор Ерік Марусич

підрозділ

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

0.12%

1.79%

КП 1

0.12%

0.12%

КЦ

25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

10636

Кількість слів

88639

Кількість символів

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв	Б	3
Інтервали	A→	0
Мікропробіли	␣	0
Білі знаки	Б	0
Парафрази (SmartMarks)	a	14

Подібності за списком джерел

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Колір тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз

Колір тексту

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	https://dspace.kmf.uz.ua/jspui/bitstream/123456789/726/1/Kuzma_E_Az_ovodai_testedzes_2018.pdf	20 0.19 %
2	https://genius-ja.uz.ua/images/files/vari-norbert.pdf	17 0.16 %
3	https://kmf.uz.ua/uk/strukturni-pidrozidily/kafedri/kafedra-heohrafiyi-ta-turizmu/osnovni-publikacii-kafedri/	13 0.12 %
4	https://kmf.uz.ua/uk/strukturni-pidrozidily/kafedri/kafedra-heohrafiyi-ta-turizmu/osnovni-publikacii-kafedri/	13 0.12 %
5	https://kmf.uz.ua/uk/strukturni-pidrozidily/kafedri/kafedra-heohrafiyi-ta-turizmu/osnovni-publikacii-kafedri/	13 0.12 %

6	https://kmf.uz.ua/uk/strukturni-pidrozidily/kafedri/kafedra-heohrafiyi-ta-turizmu/osnovni-publikacii-kafedri/	13 0.12 %
7	https://kmf.uz.ua/uk/strukturni-pidrozidily/kafedri/kafedra-heohrafiyi-ta-turizmu/osnovni-publikacii-kafedri/	13 0.12 %
8	https://kmf.uz.ua/uk/strukturni-pidrozidily/kafedri/kafedra-heohrafiyi-ta-turizmu/osnovni-publikacii-kafedri/	13 0.12 %
9	https://kmf.uz.ua/uk/strukturni-pidrozidily/kafedri/kafedra-heohrafiyi-ta-turizmu/osnovni-publikacii-kafedri/	13 0.12 %
10	https://kmf.uz.ua/uk/strukturni-pidrozidily/kafedri/kafedra-heohrafiyi-ta-turizmu/osnovni-publikacii-kafedri/	13 0.12 %
з домашньої бази даних (0.00 %)		
ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
з програми обміну базами даних (0.00 %)		
ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
з Інтернету (1.79 %)		
ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ДЖЕРЕЛО URL	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	https://kmf.uz.ua/uk/strukturni-pidrozidily/kafedri/kafedra-heohrafiyi-ta-turizmu/osnovni-publikacii-kafedri/	104 (8) 0.98 %
2	https://genius-ja.uz.ua/images/files/vari-norbert.pdf	55 (5) 0.52 %
3	https://dspace.kmf.uz.ua/jspui/bitstream/123456789/726/1/Kuzma_E_Az_ovodai_testedzes_2018.pdf	20 (1) 0.19 %
4	https://genius-ja.uz.ua/images/files/tar-szabina(1).pdf	6 (1) 0.06 %
5	https://kmf.uz.ua/wp-content/uploads/2021/07/2021_2.pdf	5 (1) 0.05 %

Список прийнятих фрагментів

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗМІСТ	КІЛЬКІСТЬ ОДНАКОВИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
https://genius-ja.uz.ua/images/files/vari-norber...		55 (0.52%)
1	ЗАТВЕРДЖЕНО Вченою радою ЗУІ Протокол No	6 (0.06%)
2	ім. Ференца Ракоці II Кафедра історії та суспільних дисциплін Реєстраційний No...	12 (0.11%)
3	Спеціальність: Історія) Історія) _____ Спеціальність: Історія) освітн...	13 (0.12%)
4	Міністерство освіти і науки України Закарпатський угорський інститут ім. Фере...	17 (0.16%)
5	Берегове 2018 ЗАТВЕРДЖЕНО Вченою радою ЗУІ Протокол No	7 (0.07%)
https://dspace.kmf.uz.ua/jspui/bitstream/1234567...		20 (0.19%)
1	канд. пед наук, доцент Робота захищена на оцінку _____, «__» _____...	20 (0.19%)
https://kmf.uz.ua/wp-content/uploads/2021/07/202...		5 (0.05%)
1	науковий ступінь, вчене звання, посада	5 (0.05%)
https://kmf.uz.ua/uk/strukturni-pidrozidily/kafed...		91 (0.86%)
1	Kárpátalja története. Örökség és kihívások, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Mag...	13 (0.12%)
2	Kárpátalja története. Örökség és kihívások, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Mag...	13 (0.12%)

3	Kárpátalja története. Örökség és kihívások, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Mag...	13 (0.12%)
4	Kárpátalja története. Örökség és kihívások, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Mag...	13 (0.12%)
5	Kárpátalja története. Örökség és kihívások, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Mag...	13 (0.12%)
6	Kárpátalja története. Örökség és kihívások, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Mag...	13 (0.12%)
7	Kárpátalja története. Örökség és kihívások, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Mag...	13 (0.12%)
https://genius-ja.uz.ua/images/files/tar-szabina...		6 (0.06%)
1	Kárpátalja, Dialóg Campus Kiadó, Pécs-Budapest	6 (0.06%)

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра історії та суспільних дисциплін

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
ВПЛИВ ТА СПРИЙНЯТТЯ УКРАЇНСЬКИЙ АДМІНІСТРАТИВНОЇ
РЕФОРМИ НА ЗАКАРПАТТІ
БАНЯС АДАМ МИКОЛАЙОВИЧ

Студент IV-го курсу

Освітня програма: __ Середня освіта (Історія) _____

Спеціальність: __ Середня освіта (Історія) _____

Рівень вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена на засіданні кафедри

Протокол № _____ / 202__

Науковий керівник:

Дорчі Кароліна Дюлівна.
старший викладач

Завідувач кафедрою:

ЧОТАРІ Ю.Ю.
PhD, канд. іст. наук, доцент

Робота захищена на оцінку _____, «__» _____ 201__ року

Протокол № _____ / 201__

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

Кафедра історії та суспільних дисциплін

**ВПЛИВ ТА СПРИЙНЯТТЯ УКРАЇНСЬКИЙ АДМІНІСТРАТИВНОЇ
РЕФОРМИ НА ЗАКАРПАТТІ**

Рівень вищої освіти: бакалавр

Виконавець: студент IV-го курсу

Баняс Адам Миколайович

освітня програма Середня освіта (Історія)

спеціальність _ Середня освіта (Історія)

Науковий керівник: Дорчі Кароліна Дюлівна

старший викладач

Рецензент: Добош Олександр Олександрович

(начальник, старший викладач)

**Ukrajna Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
Történelem - és Társadalomtudományi Tanszék**

Az ukrán közigazgatási reform hatása, megítélése Kárpátalján

Szakdolgozat

Készítette: Bányász Ádám
IV. évfolyamos Középfokú oktatás (történelem)
szakos hallgató

Témavezető: Darcsi Karolina
adjunktus

Recenzens: Dobos Sándor
(részlegvezető, adjunktus, kutató)

Beregszász, 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ I Впровадження адміністративної реформи на Закарпатті.....	7
1.1 Нова адміністративна структура районів та підрайонів	7
1.2 Зміни у співвідношенні національностей після адміністративної реорганізації.....	12
РОЗДІЛ II. Соціально-економічні перспективи Закарпаття у світлі реформи	16
2.1 Державно-приватне партнерство, регіональні пріоритети	16
2.2 Ситуація, виклики та майбутні плани субрегіону Тисапетерфалу	20
РОЗДІЛ III. Економіка Закарпаття до реформ та стратегії розвитку	25
3.1 Економіка перед реформами	25
3.2 Напрямки розвитку для Закарпаття	29
РЕЗЮМЕ.....	37
РЕЗЮМЕ.....	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	39

TARTALOM

BEVEZETÉS	6
I.FEJEZET. A közigazgatási reform végrehajtása Kárpátalján	7
1.1. A járások és kistérségek új közigazgatási struktúrája	7
1.2. A nemzetiségi arányok változása a közigazgatási átszervezés után.....	12
II. FEJEZET. KÁRPÁTALJA TÁRSADALMI-GAZDASÁGI KILÁTÁSAI A REFORM TÜKRÉBEN	16
2.1. Köz- és magánszféra együttműködése, regionális prioritások	16
2.2. A Tiszapéterfalvi kistérség helyzete, kihívásai, jövőbeli tervek	20
III. FEJEZET. KÁRPÁTALJA GAZDASÁGA A REFORM ELŐTT ÉS FEJLESZTÉSI STRATÉGIÁK	25
3.1 Gazdaság a reform előtt.....	25
3.2 Kárpátalja fejlesztési irányai	29
ÖSSZEFOGLALÓ	37
PE3IOME	38
FELHASZNÁLT FORRÁSOK ÉS SZAKIRODALOM JEGYZÉKE.....	40

BEVEZETÉS

Ebben a munkában be fogom mutatni a közigazgatási és területi reformok hatásait Kárpátalja régiójára, különös tekintettel a 2020-ban lezajlott közigazgatási reform következményeire. A vizsgálat középpontjában a decentralizációs folyamat áll, amely Ukrajnában 2014-ben kezdődött, és amely alapjaiban alakította át a helyi önkormányzati rendszert, valamint a területi-közigazgatási beosztást. A reform célja egy hatékonyabb, átláthatóbb, valamint az állampolgárokhoz közelebb álló közhatalmi struktúra kialakítása volt, amely lehetőséget teremt a helyi közösségek számára saját fejlődési irányaik meghatározására.

Kárpátalja, mint multietnikus és földrajzilag sajátos adottságú régió, különleges helyzetben van e folyamatban. A régióban élő magyar, román, ruszin és ukrán közösségek mind más-más kihívásokkal néznek szembe, különösen a nemzetiségi arányok változása, az új járási és kistérségi struktúrák kialakítása, valamint a helyi önkormányzati hatáskörök átrendeződése miatt. A dolgozat egyik fontos célkitűzése annak feltérképezése, hogy ezek a változások milyen hatással voltak a kisebbségi közösségek helyzetére, és hogyan alakult a magyar nemzeti kisebbség közigazgatási és társadalmi szerepe a reform következtében.

A dolgozatban részletesen elemzem a közigazgatási reform előzményeit, jogi és társadalmi hátterét, majd bemutatom annak konkrét megvalósulását Kárpátalján. Külön figyelmet fordítok az új járások és kistérségek kialakítására, a közigazgatási határok átszervezéséből adódó problémákra, valamint a helyi önkormányzatok szerepének alakulására. Továbbá foglalkozom a gazdasági és infrastrukturális vonatkozásokkal is, amelyek szorosan kapcsolódnak a decentralizáció sikerességéhez, különös tekintettel a külföldi befektetésekre, a közúti és határrégi infrastruktúra fejlesztésére, valamint a helyi gazdaság diverzifikációjára.

A dolgozat harmadik részében bemutatom a 2021–2027 közötti időszakra vonatkozó regionális fejlesztési stratégiát, amely új lehetőségeket nyithat meg a kistérségek és járások gazdasági, társadalmi és környezeti fejlődése előtt. Végül kitérek arra is, hogyan kapcsolódnak a Kárpátalján megvalósuló reformfolyamatok Ukrajna európai integrációs törekvéseihez.

Munkám célja, hogy átfogó képet adjak a kárpátaljai közigazgatási és területi reformokról, feltárva azok pozitív és negatív következményeit, és hozzájáruljak egy olyan szakmai diskurzushoz, amely elősegíti a hatékony, igazságos és a helyi sajátosságokra érzékeny önkormányzati rendszer továbbfejlesztését.

I. Fejezet: A közigazgatási reform végrehajtása Kárpátalján

1.1. A járásek és kistérségek új közigazgatási struktúrája

2014-ben Ukrajna közigazgatási reformjának részeként elindult a decentralizációs folyamat, amelynek célja a helyi önkormányzatok megerősítése volt. Ennek keretében megszüntették a hagyományos községi, városi és városkörnyéki önkormányzatokat, helyükre pedig nagyobb, népesebb és gazdaságilag életképezebb kistérségek (hromadák) jöttek létre, amelyek rendszerint önkéntes alapon szerveződtek.¹

A reform helyi szintű megvalósításában aktívan közreműködött a Kárpátaljai Megyei Tanács Várostervezési és Regionális Igazgatósága, a Kárpátaljai Városok Szövetsége, valamint a Megyei Reformok Irodája, amelyek 2015-ben elkészítették az első kistérségi fejlesztési tervet. A terv eredetileg 51 kistérséget irányzott elő, amelyet később többször is módosítottak: 2019 júniusában 50-re csökkentették, majd augusztusban 54-re emelték a számukat. A véglegesített tervet, amely már 60 kistérség kialakítását javasolta, a megyei tanács 2019. szeptember 26-án hagyta jóvá, és október 18-án nyújtották be a Miniszteri Kabinetnek.

A kormány ugyanakkor nem fogadta el teljes egészében a javaslatot, és kérte a kistérségek számának 52-re csökkentését, valamint több tervezett egység például Kolcsényi, Iványi, Bercsényifalva-Kisberezna, Alsósztenevéri, Szelsőürtekaraszilói elhagyását a tervből. A megyei tanács azonban ezekről a módosításokról nem szavazott, és csak 2019. december 22-én tartották meg az első önkormányzati választásokat az új rendszer keretében ez Felsődomonya és Alsókarasziló kistérségeire vonatkozott.²

2020 januárjára a régióban 17 kistérség hivatalosan is megalakult, további 23 pedig különböző fejlettségi fázisban volt. Noha a települések 2020 májusáig még önkéntesen dönthettek arról, hogy csatlakoznak-e valamelyik már meglévő kistérséghez, vagy új kistérséget hoznak létre, a folyamat rendkívül lassan haladt. Ez idő alatt többször is módosult a perspektivikus terv, mígnem a Miniszteri Kabinet 2020. május 13-i 572-p számú rendelete alapján az összes még be nem sorolt települést automatikusan hozzárendelték valamelyik kistérséghez, így a régióban összesen 64 kistérség jött létre.

1. ¹ Molnár D. István: Kárpátalja története. Örökség és kihívások, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Beregszász, 2021

2. decentralization.ua

Továbbra is kérdésként merült fel a járási rendszer átalakítása, ugyanis a kormány célja a közigazgatási egységek számának jelentős csökkentése volt. Végül a Legfelső Tanács 2020. július 17-i 807-IX számú határozatában döntött arról, hogy megszünteti Kárpátalja 13 meglévő járását, és ezek helyett 6 új járást hoz létre, amely az új közigazgatási szerkezet alapját képezi.

1. táblázat. Kárpátalja új közigazgatási felosztása 2020-ban

A közigazgatási egység neve	Terület km2	Városok száma	Városi típusú települések száma	Falvak száma	Kistérségek száma	Népesség, fő (2020)
Beregszászi járás	1 457	2	3	100	10	208 420
Hushti járás	3 175	2	2	139	13	268 303
Munkácsi járás	2 053	2	4	136	13	253 562
Rahóci járás	1 846	1	3	25	4	82 568
Técsői járás	1 870	1	5	58	10	185 023
Ungvári járás	2 358	3	2	120	14	255 915
Kárpátalja	12 752	11	19	578	64	1 253 641

A közigazgatási reform következtében kialakított új járasok közül a legnagyobb területű a Hushti járás, amely 3 175 négyzetkilométeren terül el. Ez az egység Huszt városát, a korábbi Hushti járást, az Ökörmezői járást, valamint az Ilosvai járás egy részét foglalja magába.³ A közigazgatási központ szerepét Huszt tölti be. Az Ilosvai járásból a Beregkövesdi kistérség települései így például Beregkövesd, Beregkisfalud, Medence, Árdánháza, Nyíresújfalud, Beregpálfalva, Falucska és Komlós a Beregszászi járáshoz kerültek, míg Drágabártfalva, Maszárfalva és Kissarkad a Munkácsi kistérséghez csatlakozva immár a Munkácsi járás részét képezik. A Hushti járás összesen 13 kistérséget foglal magában. A járás területén két város (Huszt és Ilosva), két városi jellegű település (Ökörmező és Visk), valamint 138 falu található.⁴

³ Változó közigazgatás, Szeged, JATE Press, 2011, 61.

⁴ Molnár D. István: Kárpátalja története. Örökség és kihívások, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Beregszász, 2021

A második legnagyobb kiterjedésű járás az Ungvári, amely 2 358 négyzetkilométert ölel fel. Népessége alapján is a második helyet foglalja el, 255 915 fős lakosságával. A járás a korábbi Ungvári, Perecsenyi és Nagybereznai járások, valamint Ungvár és Csap városainak összevonásával jött létre. Emellett a Munkácsi járáshoz korábban tartozó Csongor település is ide került, a Nagydobronyi kistérség részeként. A járás 3 várossal (Ungvár, Csap, Perecseny), 2 városi típusú településsel (Szerednye, Nagyberezna) és 120 falusi településsel rendelkezik, amelyek 14 kistérségbe tömörülnek. A közigazgatási központ továbbra is Ungvár, amely az egyetlen olyan település Kárpátalján, amelyet a reform gyakorlatilag nem érintett: területe változatlan maradt, és nem csatlakoztak hozzá újabb települések. Mindez nem is volt szükséges, hiszen 115 512 fős lakosságával messze a legnépesebb város Kárpátalján, egyedül Munkács tudta megközelíteni a maga 85 796 főjével.⁵

A Munkácsi járás 2 053 négyzetkilométeres területével és 253 562 fős lakosságával szintén a legnagyobbak közé tartozik. Létrehozásához a korábbi Munkácsi járást (kivéve Csongort), a Volóci és Szolyvai járásokat (utóbbiak közül Bereznek és Kerecke kivételével), valamint az Ilosvai járásból három települést Drágabártfalva, Maszárfalva és Kissarkad csatoltak hozzá, ezek a Munkácsi kistérség részévé váltak. A járás központja Munkács lett. A területén két város (Munkács és Szolyva), négy városi típusú település (Kölcsény, Beregszentmiklós, Volóc, Szarvasháza) és 136 falu található, 13 kistérségre tagolva.⁶

A Técsői járás, amelynek központja Técső, 1 870 négyzetkilométert fed le, és lakossága 185 023 fő. Ez a járás azon kevesek közé tartozik, amelyek területét csak kis mértékben módosították. Az új közigazgatási egység a korábbi Técsői járás területéből és a Rahói járástól átvett Aknaszlatinai kistérség néhány településéből áll ezek közé tartozik Tiszafejéregyháza, Középpapsa és Dobrik. A járásban egy város (Técső), öt városi típusú település (Aknaszlatina, Taracköz, Bustyaháza, Királymező, Dombó) és 58 falu található, összesen tíz kistérségbe rendeződve.⁷

A Rahói járás a kárpátaljai járások rangsorában az ötödik helyet foglalja el terület alapján (1 846 km²), míg lakosságát tekintve a hatodik (82 568 fő). Érdekes, hogy bár a reform egyik célja az volt, hogy nagyobb területű járások jöjjenek létre, ebben az esetben a járás területe csökkent a korábbi állapothoz képest.

⁵ Molnár D. István: Kárpátalja története. Örökség és kihívások, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Beregszász, 2021

⁶ Változó közigazgatás, Szeged, JATE Press, 2011, 61.

⁷ decentralization.ua (utolsó megtekintés: 2025.május 13.

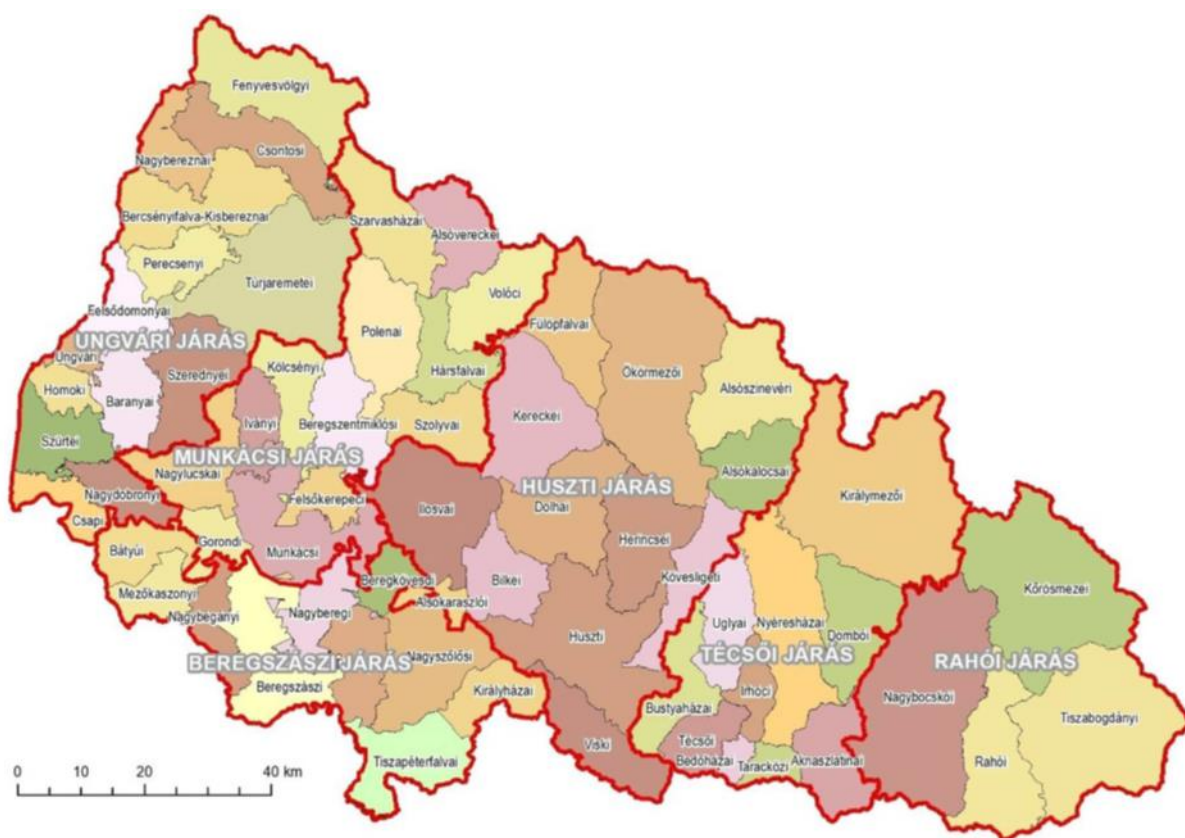
Forrás:Lehoczky Tivadar Társadalomtudományi Kutatóközpont:Molnár. D István: Kárpátalja lakosságának területi eloszlása.

A Beregszászi járás területét tekintve a legkisebb Kárpátalja új járásai közül, összesen 1 457 négyzetkilométeres kiterjedéssel. Ennek ellenére lakossága jelentős, 208 420 fő.⁹ A reform során a korábbi Beregszászi járás területéhez hozzácsatolták a teljes Nagyszőlősi járást, valamint az Ilosvai járás Beregkövesdi kistérségének településeit például Beregkövesdet, Beregkisfaludot, Medencét,

⁹ decentralization.ua (utolsó megtekintés: 2025.május 13)

Árdánházát, Nyíresújfalut, Beregpálfalvát, Falucskát és Komlóst. Továbbá Barkaszó és Szernye települések, amelyek korábban a Munkácsi járáshoz tartoztak, a Bányai kistérség részeként szintén átkerültek a Beregszászi járás fennhatósága alá. Az új közigazgatási egységhez két város (Beregszász és Nagyszőlős), három városi típusú település (Tiszaújlak, Bányai és Királyháza), valamint száz falu tartozik, amelyek tíz kistérségre oszlanak. A járásközpont kijelölése során verseny alakult ki Beregszász és Nagyszőlős között; bár utóbbi népesebb, végül Beregszászt nevezték ki központnak, elsősorban kedvezőbb földrajzi fekvése miatt. Ennek megfelelően az új járás a Beregszászi járás nevet kapta.¹⁰

2.térkép: Kárpátalja járási felosztása és kistérségei a 2020-as közigazgatási reformot követően

Szerkesztett: Molnár. D István

Forrás: Molnár D. István: Kárpátalja története. Örökség és kihívások, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Beregszász, 2021

A decentralizációs reform hat éve alatt Ukrajna-szerte összesen 1070 kistérség jött létre, és 4882 község döntött úgy, hogy önkéntes alapon egyesül. Ezek közül 936 kistérségben tartottak első alkalommal helyhatósági választásokat. Az ország minden egyes megyéjében összesen 24-ben a

¹⁰ Molnár D. István: Kárpátalja története. Örökség és kihívások, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Beregszász, 2021

kormány jóváhagyta a községi struktúra hosszú távú kialakítására vonatkozó terveket, amelyek az adott megye területének teljes egészét lefedik.¹¹

A már létrejött kistérségek együttesen Ukrajna területének körülbelül 47%-át fedik le. Az ország lakosságának több mint 70%-a él ezekben a kistérségekben, illetve a megyei jelentőségű városokban.

1.2. A nemzetiségi arányok változása a közigazgatási átszervezés után

A Nagyszőlősi kistérség rendelkezik a legnagyobb népességgel, amely meghaladja a hatvanháromezer főt. A járásközpont, vagyis Nagyszőlős közvetlen térségének lakossága több mint negyvennégyezer fő. A Királyházi kistérségben közel huszonháromezer, a Tiszapéterfalvai kistérségben csaknem húszezer, míg a Bátyúi kistérségben valamivel több mint tizenkétezer ember él. A fennmaradó kistérségek népessége tízezer fő alatt marad.¹²

Amennyiben az új közigazgatási egységek etnikai összetételét kívánjuk vizsgálni, a legmegbízhatóbb forrásként a 2001-es népszámlálás adataira kell támaszkodnunk, mivel azóta Ukrajnában nem került sor újabb hivatalos népszámlálásra. Az új járások és kistérségek nemzetiségi jellemzőit kizárólag a korábbi településszintű adatok aggregálásával lehet rekonstruálni. Fontos azonban megjegyezni, hogy az elmúlt két évtizedben a demográfiai változások, valamint a belső és külső migráció hatására az etnikai arányok is módosultak. Bár készültek részleges felmérések a kárpátaljai magyar közösség létszámára vonatkozóan, teljes körű, minden nemzetiséget lefedő statisztikai adatbázis kizárólag a 2001-es népszámlálásból áll rendelkezésre.

Az új közigazgatási beosztás szerint kialakított járások mindegyikében az ukrán nemzetiségű lakosság alkotja a többséget. Ez a helyzet a Beregszászi járás esetében is, ahol a magyar közösség a közigazgatási reform következtében kisebbségi státuszba került. A korábbi rendszerben Beregszász városában a magyarok aránya 48,1 százalék volt, amely relatív többséget jelentett, míg az egykori Beregszászi járásban abszolút többségben voltak, arányuk elérte a 76,1 százalékot. A közigazgatási reformot követően kialakított új Beregszászi járásban azonban a magyarok aránya csupán 42,1 százalékra csökkent, míg az ukránok aránya 52,8 százalékra emelkedett.¹³

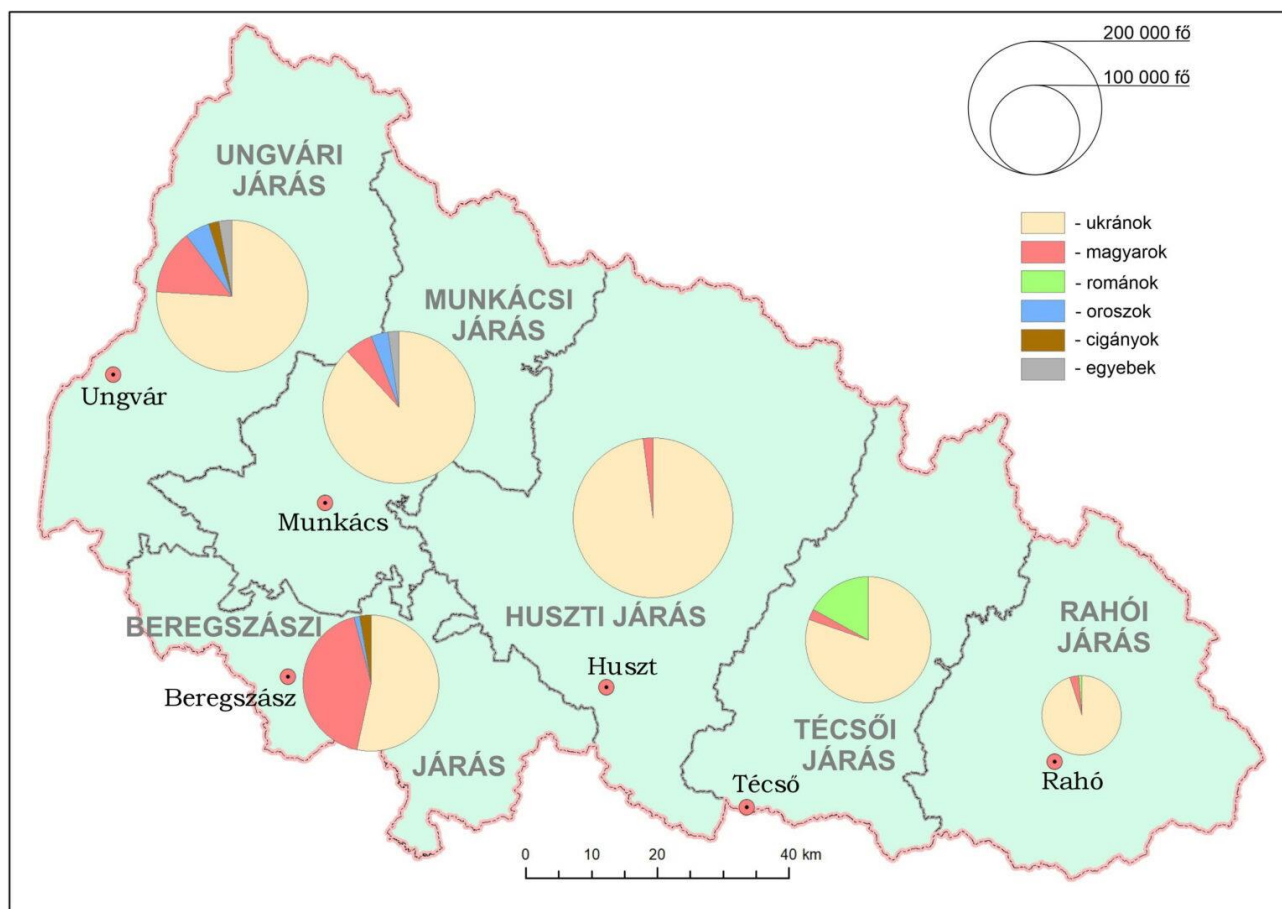
Ennek ellenére megállapítható, hogy a kárpátaljai magyar közösség többsége továbbra is ezen a területen él. A becslések szerint a teljes kárpátaljai magyarság 58,1 százaléka a kibővített Beregszászi járás területén található. Ez is megerősíti, hogy ez a térség a magyar nemzeti közösség szempontjából kiemelt jelentőséggel bír.

¹¹ decentralization.ua (utolsó megtekintés: 2025.május 13)

¹² Lehoczky Tivadar Társadalomtudományi Kutatóközpont:Molnár. D István: Kárpátalja lakosságának területi eloszlása

¹³ A Kárpát-Medence régiói. Kárpátalja, Dialóg Campus Kiadó, Pécs-Budapest, 2009

3.térkép: Kárpátalja új járásainak nemzetiségi összetétele a 2001-es népszámlálás adatai alapján

Szerkesztette: Molnár.D István

Forrás: Lehoczky Tivadar Társadalomtudományi Kutatóközpont: Molnár. D István: Kárpátalja lakosságának területi eloszlása

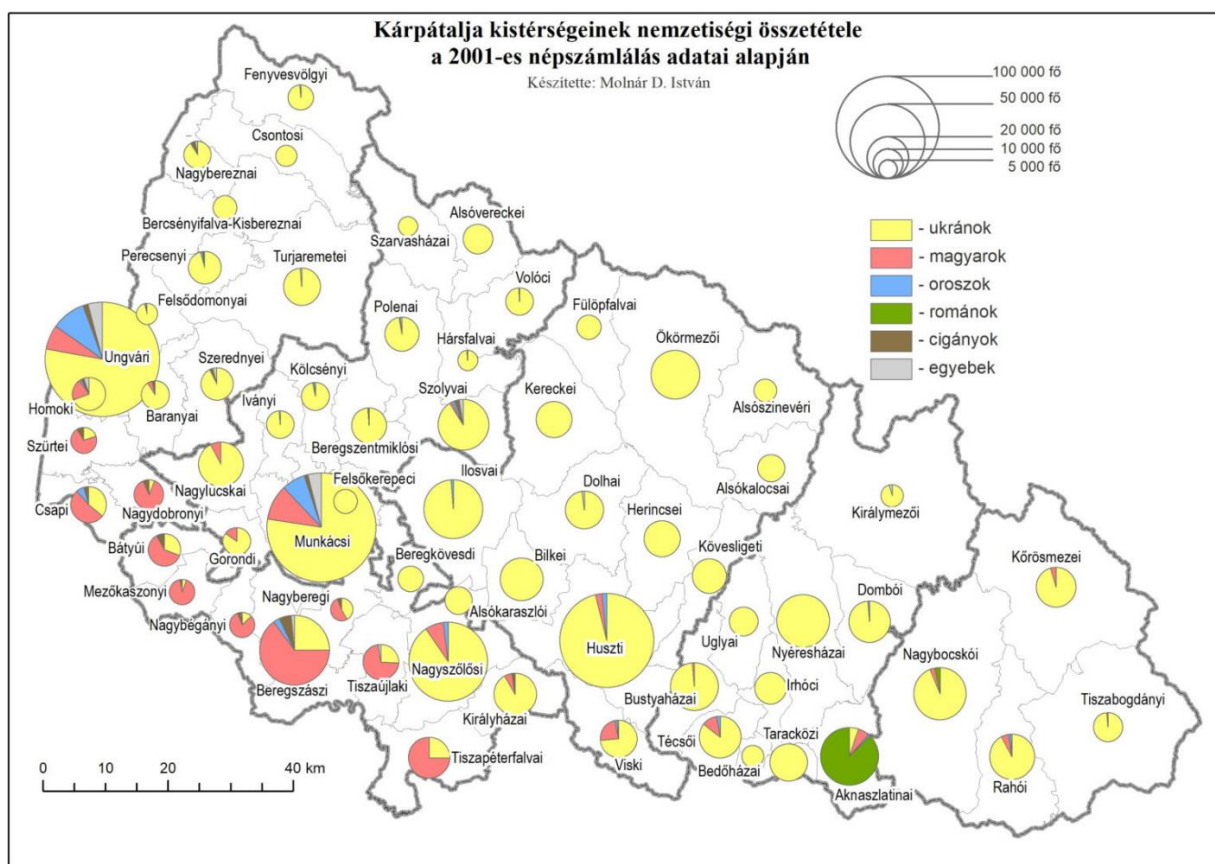
Az Ungvári járás területének bővítése következtében a magyar nemzetiségű lakosság aránya jelentősen visszaesett. Ungváron a magyarok aránya korábban 6,9 százalék volt, míg az Ungvári járásban ez az arány elérte a 33,4 százalékot. A közigazgatási reform után létrejött, kibővített járás területén azonban a magyarok aránya már csak 13,9 százalék. Hasonló tendencia figyelhető meg más járásokban is: az újonnan kialakított Munkácsi járásban a magyarok aránya 5,9 százalék, a Huszti járásban 2,0 százalék, a Técsőiben 2,8 százalék, míg a Rahói járásban 3,6 százalék.¹⁴

A román nemzetiségű lakosság szempontjából a közigazgatási határok módosítása azt eredményezte, hogy a közösség jelentős része a Técsői járás területére került. Ennek következtében a járás lakosságának 16,8 százalékát teszik ki a románok.¹⁵

¹⁴ Lehoczky Tivadar Társadalomtudományi Kutatóközpont: Molnár. D István: Kárpátalja lakosságának területi eloszlása.

¹⁵ A Kárpát-Medence régiói. Kárpátalja, Dialóg Campus Kiadó, Pécs-Budapest, 2009

Az újonnan létrehozott kistérségek nemzetiségi összetételének elemzése alapján megállapítható, hogy a hatvannégyszéki kistérség többségében szám szerint ötvenháromban az ukrán nemzetiségűek vannak többségben. Ezzel szemben tíz kistérségben a magyar közösség alkotja a lakosság többségét, míg egyetlen kistérségben a román nemzetiségűek vannak többségben. Ezek az adatok jól tükrözik a közigazgatási reform hatását a nemzetiségi arányokra, különös tekintettel a magyar és román kisebbségek területi megoszlására Kárpátalja szintjén.

Forrás: Lehoczky Tivadar Társadalomtudományi Kutatóközpont: Molnár. D István: Kárpátalja lakosságának területi eloszlása

A magyar nemzetiségűek által többségben lakott kistérségek közül a legtöbb szám szerint hét a Beregszászi járás területén található. Közülük a legnagyobb lélekszámú a Beregszászi kistérség, amely több mint 30 ezer főt számlál, ami a kárpátaljai magyar közösség mintegy 20,8%-át jelenti.¹⁶ A kistérségen belül a magyarok aránya 64,7%. A többi magyar többségű kistérség közül a Tiszapéterfalvai kistérségben 74,2%, a Tiszaújlaki kistérségben 71,2%, a Battyúi kistérségben 60,9%, a Mezőkaszonyi kistérségben 90,7%, a Nagybégányiban 81,4%, míg a Nagyberegi kistérségben 51,7% a magyar lakosság aránya.

¹⁶ Lehoczky Tivadar Társadalomtudományi Kutatóközpont: Molnár. D István: Kárpátalja lakosságának területi eloszlása.

További három, magyar többségű kistérség az Ungvári járás területén található. Ezek közül a legnagyobb magyar közösség a Nagydobronyi kistérségben él, ahol a magyarok aránya eléri a 87,3%-ot. A Szürtei kistérségben 70,8%, míg a Csapi kistérségben 52,0% a magyarok aránya.¹⁷

A többi kistérségben a magyar közösség kisebbségben él. Ugyanakkor több településen arányuk továbbra is jelentős: például a Viski kistérségben 23,0%, a Homokiban 20,6%. Bár a Munkácsi kistérségben több mint 10 ezer magyar él, arányuk az összlakosságon belül mindössze 10,6%. A Técsői kistérségben ez az arány 11,8%, a Gorondi kistérségben 15,1%. A többi kistérségben a magyarság aránya nem haladja meg a 10 százalékot.¹⁸

Érdemes kiemelni, hogy a magyar nemzetiségűek aránya az Ungvári kistérségben 6,9%, a Nagyszőlősiben 7,5%, míg meghaladja az 5%-ot az Aknaszlatinai, a Nagylucskai, a Királyháza és a Baranyai kistérségekben is. A Huszti (2,1%), Rahói (4,9%), Kőrösmezői (4,6%) és Nagybecskői (2,8%) kistérségekben szintén számottevő, de már alacsonyabb arányban él magyar közösség. A többi kistérségben a magyarok jelenléte mind abszolút számát, mind arányát tekintve elhanyagolható.

A Kárpátalján élő román közösség túlnyomó többsége az egyetlen román többségű kistérségben, az Aknaszlatinai kistérségben él, amely a Técsői járás része. A térség lakossága 35 294 fő, ebből 86,7% vallotta magát román nemzetiségűnek. A teljes kárpátaljai románság 94,5%-a ebben a kistérségben él.

A decentralizáció során bevezetett lehetőség, amely szerint a települések önkéntes alapon hozhattak létre kistérségeket, különösen fontos lehetőséget biztosított a nemzeti kisebbségek számára. Ez lehetőséget adott arra, hogy olyan közigazgatási egységeket alakítsanak ki, ahol a nemzetiségi közösségek továbbra is hatékonyan érvényesíthetik érdekeiket. Ennek jegyében a magyar többségű Csongor a Nagydobronyi kistérséghez, Szernye és Barkasó a Battyúti kistérséghez, míg a román többségű Tiszaféjéregyháza, Középpapsa és Dobrik az Aknaszlatinai kistérséghez csatlakozott annak ellenére, hogy korábban más járásokhoz tartoztak.

¹⁷ A Kárpát-Medence régiói. Kárpátalja, Dialóg Campus Kiadó, Pécs-Budapest, 2009

¹⁸ Lehoczky Tivadar Társadalomtudományi Kutatóközpont: Molnár. D. István: Kárpátalja lakosságának területi eloszlása

II. Fejezet: Kárpátalja társadalmi-gazdasági kilátásai a reform tükrében

2.1. Köz- és magánszféra együttműködése, regionális prioritások

A Demokratikus Kezdeményezések Alapítvány 2020 augusztusa és szeptembere között a Re: Open Zakarpattia program keretében végzett közvélemény-kutatása szerint a kárpátaljai lakosoknak mindössze 15%-a értett teljes mértékben egyet azzal az állítással, hogy a decentralizációs reform minden közösség számára etnikai hovatartozástól függetlenül új fejlődési lehetőségeket nyújt. A megkérdezettek 25%-a nem értett egyet ezzel a kijelentéssel, míg 20% nehéznek találta, hogy véleményt nyilvánítson. A nemzeti kisebbségek közöttük a szlovák, magyar, román és roma közösségek esetében az elégedettségi mutatók még alacsonyabbak voltak.¹⁹

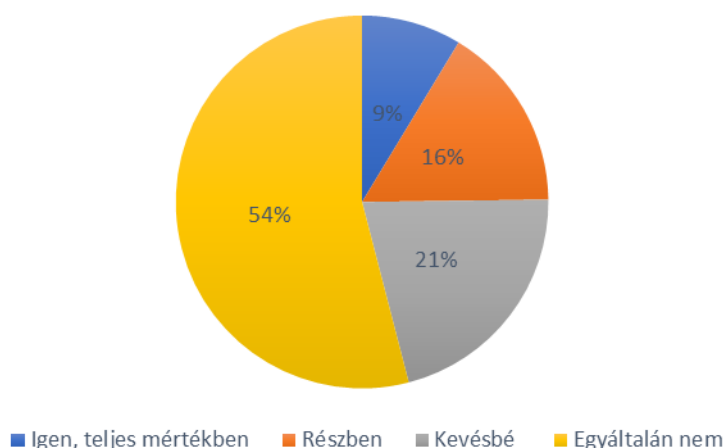
A kutatás azt is vizsgálta, mennyire érzik úgy a kárpátaljaiak, hogy beleszólásuk van saját településük döntéseibe. A válaszadók 53,6%-a úgy vélte, hogy gyakorlatilag nincs érdemi befolyása a helyi döntéshozatalra. Bár ez az arány valamelyest javult a 2018. decemberi adatokhoz képest akkor 66,7% nyilatkozott így, az előrelépés csekély. Ez azt mutatja, hogy a méltóság forradalma után meghirdetett egyik legfontosabb reform továbbra sem váltotta be teljes mértékben a hozzá fűzött reményeket a térség lakói körében.

Ezeket a problémákat, a megváltozott közigazgatási rendszert, a reform tanulságait, valamint az új helyi sikertörténetek lehetőségeit részletesen elemezték a Re: Open Zakarpattia fórum különböző panelbeszélgetésein. A rendezvényen részt vett Ivan Lukerya, a közösségi és területi fejlesztési minisztérium helyettes vezetője, Vitalij Bezgin, Olekszij Petrov, Kárpátalja megyei állami közigazgatásának elnöke, valamint Olekszandr Szlobozsan, az Ukrán Városok Szövetségének ügyvezető igazgatója.²⁰

¹⁹ *varosh.com.ua* (utolsó megtekintés: 2025. május 10.)

²⁰ *Адміністративна реформа в Україні – реферат* (utolsó megtekintés: 2025. május 11.)

Felmérés arról, hogy a kárpátaljai lakosok befolyásolják-e a falvaikban vagy városaikban a döntéshozatalt

1. Kördiagram; Forrás: varosh.com.ua

Kárpátalján, ahogyan az ország más részein is, lezárult a területi és közigazgatási reform első szakasza. A helyhatósági választások után az új képviselők és önkormányzati tisztségviselők átvették feladataikat. Az önkormányzati közösségek kialakítása és az első reformlépés méltósággal zajlott. A létrejött közösségek pénzügyileg, intézményi szinten és erőforrások szempontjából is működőképesnek bizonyultak. Jelenleg a Községi és Területfejlesztési Minisztérium célja ezeknek a közösségeknek a további fejlesztése, valamint az egész régió megerősítése.²¹

Az állam változtat tervezési szemléletén. A jövőben nem konkrét közösségekre vagy régiókra összpontosítanak, hanem az adott terület funkcionális jellemzői alapján fejlesztenek. Ez a szemlélet tükröződik a 2021 és 2027 közötti időszakra szóló regionális fejlesztési stratégia alapelveiben is, amelyet 2021-ben fogadtak el. Mit jelent ez? Például egy hegyvidéki vagy vidéki térség hasonló kihívásokkal néz szembe, függetlenül attól, hogy az ország melyik részén található. Ezért egységes megközelítésre és azonos fejlesztési lehetőségekre van szükség országszerte.

A minisztérium a regionális államigazgatási szervek szerepét is erősíteni kívánja. Ennek része lesz egy új pozíció, a regionális politika és területfejlesztésért felelős helyettes vezető bevezetése, aki a közösségi növekedés koordinálásáért felel majd. A tervezési rendszer kiegyensúlyozása érdekében külön figyelmet kapnak a regionális fejlesztési ügynökségek is, amelyeket a jövőben új alapokra helyeznek.

²¹ varosh.com.ua

Az egyik forgatókönyv szerint ezek az ügynökségek a jövőben európai integrációs irodákként működhetnek tovább. Ilyen átalakítás már elindult például Dnyiproban és Herszonban. Versenyhelyzet alakult ki, amely nemcsak az állami forrásokért, hanem a szakemberekért és a külső technikai támogatásért is folyik. Azok a közösségek lesznek sikeresek, amelyek előre terveznek, következetes munkát végeznek, és nem halogatják a megvalósítást. A fejlődéshez való hozzáállás tehát meghatározóvá válik. Slobozsan szerint a tétlenség stagnálást jelent. Ha egy közösségnek nincs világos jövőképe és fejlesztési stratégiája, nem lesz vonzó a befektetők szemében. A pusztán papíron létező tervekkel nem lehet versenyt nyerni.²²

Kárpátalja számára valódi előrelépést hozhat, ha elfogadják azt a törvényjavaslatot, amely a területek ösztönzését célozza, és amely módosítaná az adórendszert az üzleti kedvezmények tekintetében. A tervek szerint új szabad gazdasági övezetet is létrehoznak a Donbasz térségében, és remélhető, hogy Kárpátalja is követheti ezt a modellt, nyugati régióként megerősödve. A regionális államigazgatás emellett folyamatosan elemzi az egyes közösségek pénzügyi helyzetét, és figyeli a mutatók alakulását.

A következő évek bizonyos közösségek számára nehézségeket hozhatnak, részben a gazdasági visszaesés és a kevésbé kedvező előrejelzések miatt. E kihívásokat részben a koronavírus-járvány is súlyosbította. Bízni lehet abban, hogy a Kárpátaljai Regionális Tanács létrehoz egy külön alapot az új közösségek támogatására. Az új kormányzati megközelítés egyik lényeges eleme, hogy a régiók vezetői előre tudják tervezni, hogy a következő években milyen támogatásokra számíthatnak. Ez kiemelten fontos, mivel Ukrajnában jelenleg nincs olyan fejlesztési projekt, amely kevesebb mint egy év alatt megvalósítható lenne.

A helyi önkormányzatok egyre inkább képesek részt venni az erőforrásokért folyó versenyben, amelynek egyik bizonyítéka az ágazati projektek kiválasztásának folyamata. Mintegy nyolcszáz pályázat érkezett be, amelyek közül hetvenet választanak ki támogatásra. A benyújtott pályázatok magas száma arra utal, hogy a közösségek nemcsak hajlandók, hanem képesek is részt venni a pályázati folyamatban. Ebből adódóan kiemelkedően fontos a világos, átlátható szabályrendszer és a jól meghatározott fejlesztési prioritások megléte.

Az állam tervezi a közúti infrastruktúra felmérését az ország teljes területén. Ennek célja, hogy pontos képet kapjunk a meglévő állapotról, valamint arról, mit jelent ez az állapot az állam, a régiók és az egyes közösségek szempontjából. Ez a lépés lehetőséget teremt a fejlesztési irányok és a karbantartáshoz szükséges források pontosabb azonosítására.

A decentralizációs reform kezdeti szakaszában fontos szerepet játszott a közösségek fizikai elérhetőségének biztosítása, és ez a célkitűzés továbbra is meghatározó kell maradjon. Ennek

²² varosh.com.ua (utolsó megtekintés: 2025. május 10.)

kapcsán elképzelhető, hogy a jövőben a kerületi tanácsok külön feladatkört kapnak a közösségek közötti közlekedési kapcsolatok kialakításában és a közlekedési rendszerek tervezésében.

A vagyon közösségi szintre történő átruházásának csak akkor van értelme, ha ezzel párhuzamosan a járási tanácsok megszüntetése is megtörténik, legalábbis azokban az esetekben, ahol nem tervezik a közlekedési vagy egyéb alapvető folyamatok fenntartását. A hangsúly egyre inkább a régiókra és a közösségekre helyeződik, mivel az úthálózat kulcsfontosságú szerepet tölt be az állami, regionális és helyi fejlesztések szempontjából egyaránt.²³

A 2021 és 2027 közötti időszakra vonatkozó állami regionális fejlesztési stratégia három fő prioritásra épül: a regionális gazdaság megerősítésére, a minőségi közszolgáltatások (például oktatás, egészségügy, szakképzés) fejlesztésére, valamint az ország területi integrációjának biztosítására. A helyi közösségek ezen keretek között saját jövőképüket is megfogalmazzák, ami sokszínű feladatkört jelenthet számukra.²⁴

Külön figyelmet érdemel, hogy Kárpátalján kísérleti jelleggel köz- és magánszféra együttműködésén alapuló projektek valósulhatnak meg. A kezdeményezések első lépéseit a keleti régiókban tervezik. E modellek keretében a közösség biztosítja az infrastruktúrát vagy a gyártási helyszínt, míg a magánvállalkozás a technológiát és az eszközöket. Ennek következtében lehetőség nyílik új kreatív gazdasági központok kialakítására, valamint például a faipari ágazat modernizálására és megújítására.

A köz- és magánszféra közötti partnerség kérdésköre Kárpátalján leggyakrabban az ungvári repülőtér kapcsán kerül szóba. Ennek ellenére a projekt eddig nem vezetett kézzelfogható eredményekhez. Olekszij Petrov, a Kárpátaljai Regionális Államigazgatás vezetője arról számolt be, hogy jelenleg folyamatban van a térség fejlesztési stratégiájának kidolgozása. A dokumentum véglegesítése a közeljövőben várható, és a stratégia kialakításában részt vevő szereplők törekednek arra, hogy az illeszkedjen az országos prioritásokhoz is.

Általánosságban elmondható, hogy a Kárpátaljai Regionális Államigazgatás, valamint személyesen Olekszij Petrov, aki az említett fórum óta a kormányzói tisztséget a regionális tanács elnöki pozíciójára cserélte, két kulcsfontosságú irányt azonosított a térség jövőbeli fejlődése szempontjából: az iparosítást és az idegenforgalmat.

A világjárvány hatására világossá vált, hogy a távoli ipari beszállítói láncok jelentős kockázatot hordoznak az Európai Unió termelési rendszereinek stabilitása szempontjából. Ebben az összefüggésben Kárpátalja egy olyan térségként jelenik meg, amely ugyan a periférián helyezkedik el, de jelentős emberi erőforrásokkal és fejlesztési potenciállal rendelkezik.²⁵

²³ A közigazgatás alapintézményei, Budapest, HVG-ORAC, 2007, 251

²⁴ varosh.com.ua

²⁵ varosh.com.ua

Az egyik legfontosabb stratégiai cél a határátkelők kapacitásának növelése. Petrov szerint e téren már konkrét lépések történtek, elsősorban a régió belüli, jó minőségű közúti kapcsolatok fejlesztése révén, amelyek a határ menti ellenőrző pontokhoz vezetnek. E munkálatok a következő időszakban is folytatódnak.²⁶

Ezzel párhuzamosan kiemelt figyelmet kap az uniós határokhoz vezető infrastruktúra bővítése, amely hosszú távon megkönnyítheti a gazdasági kapcsolatok elmélyítését és az áruforgalom növelését. Petrov meggyőződése szerint, amennyiben Kárpátalja bekapcsolódik a szabad gazdasági övezet működésébe, az a térség gazdaságára rendkívül kedvező, szinergikus hatást gyakorolhat.

2.2. A Tiszapéterfalvi kistérség helyzete, kihívásai, jövőbeli tervek

A közigazgatási reform eredményeként jelenleg hat önkormányzat egyesülésével jött létre az adott kistérség, amely összesen 16 települést foglal magába. Fontos azonban megjegyezni, hogy már a 2020-as reformot megelőzően is léteztek olyan önkormányzatok, amelyek több (kettő, három, vagy akár öt) települést irányítottak, vagyis a többfalvas közigazgatási gyakorlat nem számított újdonságnak.²⁷

Az összevonásból fakadóan több előnyt is meg lehet említeni, például hogy a központi településen létrejöttek bizonyos új hivatalok és szolgáltatások, amelyek korábban csak járási szinten voltak elérhetők. Ilyen például a szociális osztály, amely most helyben működik, valamint az oktatási és más ágazati szervek, amelyek közvetlen kapcsolatban állnak a megyei hatóságokkal, a járási szint pedig gyakorlatilag háttérbe szorult. Ennek következtében bizonyos ügyintéзések például építési engedélyek, nyilvántartási bejegyzések helyben is elérhetővé váltak, ami a lakosság számára kézzelfogható könnyebbséget jelent.

Ugyanakkor számos hátrányos következménye is megfigyelhető az új rendszernek. Az egyik legfontosabb negatívum, hogy a helyi lakosság véleményének érvényesítési lehetőségei szűkültek. Korábban létezett az ún. „utcai képviselői rendszer”, amelynek keretében minden képviselő egy jól körülhatárolt körzetet képviselt, ismerte annak sajátos problémáit, szükségleteit, és közvetítőként lépett fel a tanács irányába. Ez a fajta közvetlen kapcsolat a reform után megszűnt vagy jelentősen gyengült.

Továbbá az egyesült önkormányzat immár egyetlen költségvetéssel rendelkezik, míg korábban minden település saját pénzügyi kerettel gazdálkodhatott. Ez lehetőséget adott a források

²⁶ A közigazgatás alapintézményei, Budapest, HVG-ORAC, 2007, 251

²⁷ Oroszi József, a Tiszapéterfalvi kistérség polgármestere, személyes interjú, téma: A 2020 közigazgatási reform és annak hatása a kistérségre. Az interjú készült 2025.március 21.-én, Tiszapéterfalván

célzottabb és igazságosabb elosztására, figyelembe véve az adott település, vagy akár utca egyedi igényeit is.²⁸

Kritikus pont továbbá az is, hogy bár az önkormányzatok új feladatokat és felelősségeket kaptak különösen az oktatás és a szociális ellátás területén, ehhez nem társult a szükséges mértékű pénzügyi támogatás. Így a gazdasági szempontból kevésbé életképes intézmények például kis létszámú iskolák vagy óvodák fenntartása hosszú távon komoly kihívásokat jelent. Ennek következményeként fennáll az intézmények összevonásának, sőt bezárásának veszélye is, ha nem biztosítható fenntartható módon a működésük.

Összegzésként elmondható, hogy a reform egyes elemei például az ügyintézés helyben történő elérhetősége valóban előrelépést jelentenek, azonban a gyakorlati tapasztalatok és a helyi közösségek visszajelzései alapján az összevonás több hátrányt hozott, mint előnyt, különösen a demokratikus részvétel, a helyi képviselet és a pénzügyi autonómia terén.

A közigazgatási reformmal együtt járó decentralizációs folyamat során valóban nőtt az önkormányzatok döntéshozatali hatásköre, és számos ügyben helyben születhetnek döntések. Ez kétségtelen előrelépés. Ugyanakkor felmerül a kérdés, hogy ezzel párhuzamosan valóban erősödött-e a lakosság demokratikus részvételének lehetősége és az akaratérvényesítés hatékonysága.

A gyakorlati tapasztalatok alapján ugyanis megfigyelhető, hogy az új képviseleti rendszerben aránytalanságok alakultak ki. Például a 16 települést magában foglaló kistérségi önkormányzat esetében vannak olyan falvak, amelyeknek nincs saját képviselőjük a tanácsban. Ezzel szemben előfordul, hogy egyes, nagyobb lélekszámú vagy politikailag szervezettebb falvakból akár három-négy képviselő is bejutott, elsősorban pártlistás alapon. Ez a jelenség azt eredményezi, hogy a képviselők inkább saját településük érdekeit képviselik erőteljesebben, míg azok a falvak, amelyek nem rendelkeznek közvetlen képviselettel, hátrányba kerülhetnek.

Ez az aránytalanság a demokratikus képviselet egyik alapelvét sértheti, és azt a benyomást keltheti, hogy az egyes közösségek érdekei nem egyenlő súllyal jelennek meg a döntéshozatal során. A választott képviselők természetesen jogilag az egész kistérségért felelősek, de a gyakorlatban mégis gyakran megfigyelhető a lokális lojalitás dominanciája.

Mindezek fényében érdemes megfontolni a korábbi, ún. utcai képviselői struktúra pozitívumait, amely szorosabb és közvetlenebb kapcsolatot biztosított a lakosság és az önkormányzati döntéshozók között. Ez a rendszer lehetőséget adott arra, hogy a kisebb közösségek specifikus problémái is közvetlenül eljussanak a helyi tanácsokhoz. Az új modell kétségtelenül

²⁸ Oroszi József, a Tiszapéterfalvi kistérség polgármestere, személyes interjú, téma: A 2020 közigazgatási reform és annak hatása a kistérségre. Az interjú készült 2025.március 21.-én, Tiszapéterfalván

rendelkezik előnyökkel, de bizonyos aspektusai különösen a képviseleti aránytalanságok új kihívások elé állítják a helyi demokrácia működését.²⁹

A közigazgatási reform gyakorlati megvalósítása számos nehézséggel járt, különösen a kistérségi önkormányzatok megalakulását követően. A legnagyobb kihívást az jelentette, hogy az új rendszer teljesen új struktúrát és működési modellt követelt meg, amit lényegében a semmiből kellett felépíteni. A korábbi gyakorlattól eltérően új feladat- és hatásköri elemek jelentek meg, amelyek kezelésére az érintettek nem rendelkeztek előzetes tapasztalatokkal, így minden folyamatot az alapoktól kellett újrakezdeni.

A legsúlyosabb problémát azonban a megfelelően képzett szakemberek hiánya jelentette. A reform nyomán számos új intézményi egység létrehozása vált kötelezővé: például külön szociális osztály, gyermekvédelmi részleg, oktatási hivatal és pénzügyi osztály működtetésére lett szükség. Ezek hatékony működéséhez azonban minden egyes osztályon szakképzett, megfelelő végzettséggel és tapasztalattal rendelkező munkatársakra lett volna szükség.

Míg a nagyobb városokban ilyen szakemberek felkutatása és alkalmazása kevésbé okozott problémát, addig a kisebb falvakban ez jelentős nehézségekbe ütközött. Különösen súlyos gondot jelentett a megfelelő ukrán nyelvtudással rendelkező szakemberek hiánya, ami számos pozíció betöltését ellehetetlenítette.

A helyzetet tovább súlyosbította az orosz-ukrán háború, amely újabb kihívásokat hozott a munkaerőpiacra. A mozgósítás következtében a fiatal, munkaképes lakosság egy része elérhetetlenné vált a munkaerőpiac számára. Noha bizonyos kulcspozíciók például osztályvezetők esetében törvényi lehetőség nyílik a katonai szolgálat alóli felmentésre, ez a lehetőség nem terjed ki a beosztott munkavállalók többségére. Mindez tovább fokozta a szakemberhiányt, amely a mai napig az egyik legégetőbb problémája a helyi közigazgatásnak. Több pozícióra folyamatosan keresnek megfelelő jelentkezőket, de a megfelelő végzettséggel, tapasztalattal és nyelvtudással rendelkező szakemberek hiánya továbbra is komoly akadályt jelent az önkormányzat hatékony működtetése szempontjából.

A decentralizációs rendszer célja elviekben az, hogy az önkormányzatok számára nagyobb döntéshozatali szabadságot biztosítson, valamint hogy az állampolgárokhoz közelebb hozza a közszolgáltatásokat. A hatékonyság növelése és az egyes települések közötti arányos fejlesztés érdekében azonban szükséges lehet bizonyos elemek újragondolása, különösen a költségvetés kezelésének tekintetében.³⁰

²⁹ Oroszi József, a Tiszapéterfalvi kistérség polgármestere, személyes interjú, téma: A 2020 közigazgatási reform és annak hatása a kistérségre. Az interjú készült 2025.március 21.-én, Tiszapéterfalván

³⁰ Oroszi József, a Tiszapéterfalvi kistérség polgármestere, személyes interjú, téma: A 2020 közigazgatási reform és annak hatása a kistérségre. Az interjú készült 2025.március 21.-én, Tiszapéterfalván

Jelenleg a legtöbb kistérségi önkormányzat így a vizsgált esetben is egységes költségvetéssel működik, függetlenül attól, hogy több előjárói körzetre oszlik. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy például egy hat előjárói körzetről álló kistérség esetén csupán egyetlen költségvetésből gazdálkodik a teljes önkormányzat. Ez a rendszer azonban gyakran kevésbé átláthatóvá válik, különösen a kisebb települések szempontjából, amelyeknek nehezebb érvényesíteniük sajátos igényeiket és prioritásaikat a közös források elosztásánál.

A rendszer hatékonyabbá tételének egyik lehetséges módja az lenne, ha minden előjárói körzet számára külön költségvetést állítanának össze. Ez lehetőséget biztosítana arra, hogy az egyes körzetek saját bevételeik és kiadásaik függvényében tervezzenek, így felelősebben és célzottabban tudnának gazdálkodni. Egy ilyen rendszer ösztönözné a helyi gazdaság élénkítését is, mivel az előjáróságok érdekeltté válnának abban, hogy minél nagyobb bevételekre tegyenek szert.

Emellett a decentralizált költségvetési rendszer elősegíthetné a fejlesztési források igazságosabb elosztását, hiszen minden körzet pontosabban tudná meghatározni, milyen típusú beruházásokra van szüksége, és mekkora forrás áll rendelkezésére azok megvalósításához. Összességében tehát a decentralizáció valós hatékonyságához nem csupán döntési autonómiára, hanem pénzügyi önállóságra is szükség van az előjárói körzetek szintjén, hogy a kisebb települések érdekei se sérüljenek, és ne maradjanak le a központi községhez képest a fejlesztések és szolgáltatások színvonalában.

A jelenlegi társadalmi-gazdasági helyzet különösen a háborús körülmények jelentősen korlátozza a települési és kistérségi szintű fejlesztési lehetőségeket. Bár hosszú távra vonatkozó elképzelések és stratégiai célok léteznek, a pénzügyi források szűkössége következtében ezek egyelőre nem realizálhatók, sok esetben csupán elméleti szinten léteznek, és megvalósításuk feltételei nem adóttak.

A decentralizáció rendszerében a kistérség jövője szempontjából kulcsfontosságú lenne, hogy a helyi önkormányzatok képesek legyenek új gazdasági szereplőket, befektetőket vonzani a térségbe. Jelenleg a kistérség gazdasági alapját szinte kizárólag a mezőgazdaság, elsősorban a zöldség- és gyümölcstermesztés adja. Az ipari jelenlét minimális; bár néhány gyár technikailag még működik például Csepében és Nagypaládon, ezek termelési kapacitása korlátozott, és gazdasági hatásuk csekély.³¹

A jövőbeli gazdasági stabilitás és fejlődés egyik kulcsa lehet, ha sikerülne feldolgozóipari létesítményeket például zöldség- vagy gyümölcsfeldolgozó üzemeket telepíteni a térségbe. Egy ilyen fejlesztés egyrészt munkahelyeket teremtené, másrészt hozzájárulna a helyi bevételek

³¹ Oroszi József, a Tiszapéterfalvi kistérség polgármestere, személyes interjú, téma: A 2020 közigazgatási reform és annak hatása a kistérségre. Az interjú készült 2025.március 21.-én, Tiszapéterfalván

növekedéséhez adóbevételeken keresztül, ezzel is erősítve az önkormányzat gazdasági önállóságát. Emellett jelentősen enyhíthetné a helyi lakosság gazdasági kiszolgáltatottságát is.

A gazdaságfejlesztési célok mellett kiemelt prioritást élvez az infrastruktúra elsősorban az úthálózat fejlesztése. A települések közötti megfelelő közlekedési összeköttetés alapfeltétele bármilyen hosszú távú fejlődési folyamatnak, hiszen az elérhetőség és mobilitás hiányában sem gazdasági, sem társadalmi értelemben nem tud érdemi fejlődés megvalósulni.

A kistérség vezetése reményeket fűz a határmenti infrastruktúra fejlesztéséhez is. Már most is érzékelhető pozitív hatásokat eredményezett például a nevetlenfalui átkelő megnyitása, és a tervek szerint a közeljövőben a Nagypaládnál létesülő határátkelő is megnyílhat. Bár ezek a fejlesztések közvetlenül nem önkormányzati hatáskörbe tartoznak, közvetve hozzájárulhatnak a térség gazdasági élénkítéséhez, a kereskedelem fokozódásához, valamint a mobilitás és az együttműködések kiszélesedéséhez.

Összességében tehát a térség jövője azon múlik, hogy sikerül-e új beruházásokat és forrásokat bevonni, fejleszteni a meglévő infrastruktúrát, valamint bővíteni a foglalkoztatási lehetőségeket, hogy a kistérség ne csupán fennmaradni tudjon, hanem fejlődési pályára is állhasson.

III. Fejezet: Kárpátalja gazdasága a reform előtt és fejlesztési stratégiák

3.1. Gazdaság a reform előtt

Kárpátalja gazdaságának szerkezetét tekintve meghatározó szerepet tölt be a szolgáltatási szektor, miközben az elmúlt években a bruttó hozzáadott érték megoszlásában az ipar és a mezőgazdaság súlyának fokozatos visszaszorulása figyelhető meg.³²

2018. december 31-i adatok szerint az ipari szektorba irányuló közvetlen külföldi tőkebefektetések elérték a 277,9 millió amerikai dollárt, amely a megye teljes külföldi befektetési állományának 81,7 százalékát tette ki. Ebből a feldolgozóipar részesedése 275,5 millió dollár volt, amely a teljes regionális külföldi befektetés 81 százalékát jelentette.

Ugyanebben az évben az ipari profilú vállalkozások összesen 2,4 milliárd hrvnya értékű tőkebefektetést hajtottak végre, amely az összes beruházási volumen 31,5 százalékát adta. 2018 végére az ipari termelés volumenindexe 105,1 százalékra nőtt az előző évhez viszonyítva, amely meghaladta az országos átlagot, ami ebben az időszakban 101,6 százalék volt.³³

A régió gépipari ágazata több szegmensből épül fel: ide tartozik a számítógépek, elektromos és elektronikai termékek, különféle elektromos berendezések, valamint gépek, berendezések és gépjárművek gyártása. Az iparág vállalkozásainak jelentős része, mintegy egyharmada bér munkára épül, ami egyre nagyobb külső függőséget eredményez a külföldi partnerektől. Ez a jelenség hátráltatja a hazai, nyersanyag-feldolgozásra szakosodott vállalkozások fejlődését, mivel az alapanyagok túlnyomó többsége szerződéses alapon, külföldről érkezik.

2018-ban a régió gépiparában működő kis-, közép- és nagyvállalatok összesen 9292,3 millió hrvnya értékben értékesítettek termékeket, melyek közel 70 százalékát exportálták Ukrajnán kívüli piacokra. A 2020-as közigazgatási reform eredményeként létrejött összevont területi közösségek és az azokhoz kapcsolódó decentralizáció új lehetőségeket nyitnak a régió ipari struktúrájának átalakítására. Az új irányítási keretek megteremtik annak feltételeit, hogy a gépipari szektor szereplői helyi szinten erősödjének, nagyobb hozzáadott értéket teremtsenek, valamint hogy hosszú távon csökkenjen az ágazat külső függősége.

2018-ban a feldolgozóipar termelési indexe 106,3%-ot ért el az előző évhez képest, ami ugyan pozitív tendenciát mutatott, azonban a részterületek túlnyomó többségében visszaesés történt. Kivételt csupán a gumi- és műanyagtermékek gyártása (4,9%-os növekedés), valamint a gépgyártás (13,9%-os növekedés) jelentett. A régió egyik legéletképesebb ágazataként a fafeldolgozó ipar

³² carpathia.gov.ua: РЕГІОНАЛЬНА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА ПЕРІОД 2021 – 2027 РОКІВ (utolsó megtekintés 2025. május 8.)

³³ Панов А.В. ЗАКАРПАТСЬКИЙ КОНТЕКСТ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ 2020 р.

emelhető ki, amely szemben sok más iparággal a helyi természeti erőforrásokra támaszkodva képes önellátó módon működni.³⁴

A Kárpátalja erdészeti alapjához tartozó területek a régió teljes területének 54,2%-át teszik ki. Az erdőállomány természetes összetétele szerint az állomány 58,1%-át bükkösök, 31,6%-át fenyvesek, míg 10,3%-át vegyes lombos állományok például tölgy, kőris, illetve más kemény- és lágylombú fajok alkotják. A fafeldolgozó ipar fejlődése szoros összefüggésben áll az erdőgazdálkodás hatékonyságával, ugyanis a faipari vállalkozások tevékenysége magában foglalja a fakitermelést, a fa mechanikai és vegyi feldolgozását, fűrészáru, rétegelt lemez, bútorok, illetve asztalosipari termékek gyártását, továbbá a cellulóz-, papír- és erdei vegyszergyártást is.

A határ menti infrastruktúra fejlesztését célzó törekvések keretében 2018-ban több fontos lépés történt a nemzetközi ellenőrzőpontok korszerűsítése és technikai felszerelése terén. Az Ungvár határállomás megújítására mintegy 32 millió UAH értékű beruházás valósult meg, a Luzsánka ellenőrzőpont fejlesztése közel 22 millió UAH-ból, míg a Tiszaújlak átkelő 5,5 millió UAH értékű új berendezéseket kapott. Emellett geodéziai felméréseket végeztek a jövőbeni Palad Komarivci – Ruske határállomás területén (47 ezer UAH értékben), valamint megkezdték a Djakovo – Halmeu határátkelőhöz kapcsolódó kiszolgáló infrastruktúra tervezését is.

Ezek az intézkedések nemcsak a fizikai infrastruktúra korszerűsítését szolgálják, hanem hozzájárulnak a határforgalom ellenőrzésének hatékonyságához is, mivel a közös ellenőrzési rendszerek révén csökken az átlépéshez szükséges idő, és javul az együttműködés a szomszédos országok illetékes hatóságai között. A közös közúti ellenőrzőpontok működése különösen fontos szerepet játszik ebben a folyamatban, így a szükséges kétoldalú megállapodások megkötése nem csupán műszaki, hanem külpolitikai prioritássá is válik.³⁵

2018 januárja és decembere között Kárpátalja régiójának külkereskedelmi tevékenysége elsősorban olyan országokra koncentrálódott, mint Magyarország, amely önmagában a teljes kereskedelmi forgalom közel 35%-át adta. További jelentős partnerek voltak Németország (10,1%), Kína (7,9%), Csehország (6,5%), Lengyelország (5,2%), Olaszország (4,9%) és Ausztria (4,5%). Külön figyelmet érdemel, hogy a határos országokkal Magyarországgal, Szlovákiával, Romániával és Lengyelországgal folytatott árucseré aránya a teljes külkereskedelem 46,7%-át tette ki, ami azt jelenti, hogy majdnem minden második export vagy import ezekkel az országokkal zajlott le. Az ebben az időszakban lebonyolított áruforgalom összértéke elérte az 1,484 milliárd amerikai dollárt.

2018 folyamán Kárpátalja gazdasága jelentős élénkülést mutatott a közvetlen külföldi tőkebefektetések tekintetében. Az adott évben a térségbe érkező tőkeösszeg elérte a 27 millió

³⁴ carpathia.gov.ua: РЕГІОНАЛЬНА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА ПЕРІОД 2021 – 2027 РОКІВ (utolsó megtekintés 2025. május 8.)

³⁵ Панов А.В. ЗАКАРПАТСЬКИЙ КОНТЕКСТ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ 2020 р. (utolsó megtekintés: 2025.május 8.)

amerikai dollárt, amely 1,4-szer haladta meg a 2017-es értéket. Az év végére, 2018. december 31-ig, a teljes külföldi tőkeállomány 340 millió dollárra nőtt, miközben Ukrajna egészét nézve ez az összeg 32,3 milliárd dollárt tett ki.³⁶

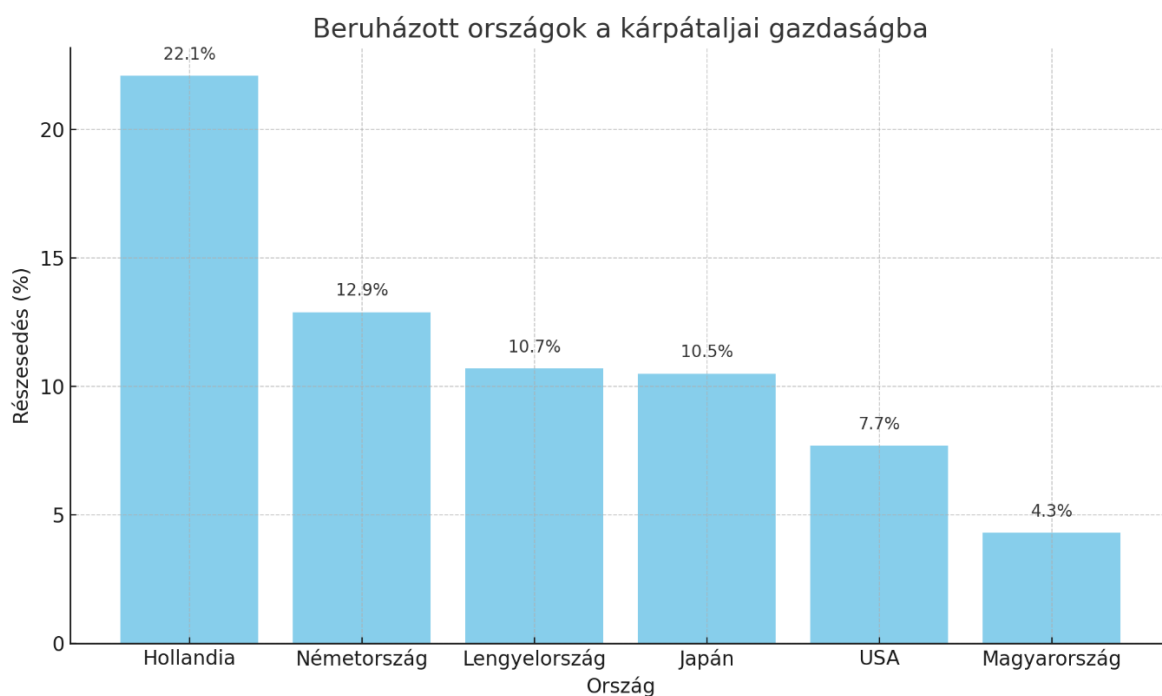
A befektetések terén Kárpátalja a közvetlen tőkevonzás országos rangsorában a 13. helyet foglalta el, míg az egy főre jutó befektetések alapján a 11. helyen állt. 2019. január 1-jére vetítve a régióban egy lakosra átlagosan 271 dollárnyi közvetlen külföldi tőke jutott, amely ugyan elmaradt az országos 767 dolláros átlagtól, de folyamatos növekedést mutatott.³⁷

A befektetések földrajzi szempontból is diverzifikált képet mutatnak, ugyanis összesen 52 különböző országból érkezett tőke a régióba. Ezen országok közül tíz adta a teljes befektetések több mint 85%-át. Kiemelkedő szerepet játszanak az Európai Unió tagállamai, amelyek összesen 260,6 millió dollár értékű befektetéssel járultak hozzá Kárpátalja gazdaságához, ami az összes külföldi tőke 76,6%-ának felelt meg. A fennmaradó 23,4%-ot, azaz 79,4 millió dollárt egyéb, EU-n kívüli országok biztosították.

A közigazgatási reform és a decentralizáció folyamatában megerősödött helyi önkormányzatok számára ez a növekvő tőkebeáramlás új lehetőségeket teremt a gazdasági fejlődés ösztönzésére, különösen az összevont területi közösségek gazdasági önállóságának és beruházásvonzó képességének erősítésében.

³⁶ carpathia.gov.ua: РЕГІОНАЛЬНА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА ПЕРІОД 2021 – 2027 РОКІВ (utolsó megtekintés 2025. május 8.)

³⁷ Панов А.В. ЗАКАРПАТСЬКИЙ КОНТЕКСТ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ 2020 р. (utolsó megtekintés: 2025.május 8.)

2.diagramm

Forrás: carpathia.gov.ua: РЕГІОНАЛЬНА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА ПЕРІОД 2021 – 2027 РОКІВ (utolsó megtekintés 2025. május 8.)

A Kárpátaljára irányuló közvetlen külföldi tőkebefektetések gazdasági ágazatok szerinti megoszlása egyértelműen az ipar dominanciáját mutatja, amely a teljes befektetési állomány több mint négyötödét (81,7%) teszi ki. Jelentősebb részesedéssel még a szállítás, raktározás, postai és futárszolgáltatások (6,2%), valamint a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás és halászat (1,0%) rendelkeznek. Az építőipar 0,6%-os aránnyal szerepel, míg az ingatlanpiac 5,1%-ot képvisel. Az idegenforgalomhoz kapcsolódó ágazatok – ideiglenes szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás – együttesen 2,0%-kal, az adminisztratív és háttérszolgáltatások 2,1%-kal részesednek. A fennmaradó 0,5%-ot egyéb területek, például az információs és távközlési szolgáltatások, pénzügyi és biztosítási tevékenységek, tudományos és műszaki szakterületek, oktatás, valamint az egészségügyi és szociális szolgáltatások adják.³⁸

A belföldi kereskedelem Kárpátalja gazdaságának egyik meghatározó szektora, amely a bruttó hozzáadott érték körülbelül 12%-át adja. Ez az ágazat a legelterjedtebb gazdasági tevékenység a régióban, hiszen a vállalkozások több mint 80%-a ezt választja működési területül. A négy szomszédos uniós ország közelsége, a lakosság növekvő jövedelme, a készpénzmentes

³⁸ Панов А.В. ЗАКАРПАТСЬКИЙ КОНТЕКСТ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ 2020 р. (utolsó megtekintés: 2025.május 8.)

fizetési megoldások térnyerése, valamint a turizmus folyamatos fejlődése mind kedvezően hatnak a belkereskedelem bővülésére.

2018 egészében a régió kiskereskedelmi hálózata összesen 21,9 milliárd hrvnya értékű forgalmat bonyolított le. Ez összehasonlítható árakon számolva 12,7%-os emelkedést jelent az előző év azonos időszakához képest, miközben országos szinten ez a növekedés csupán 6,1% volt. A kiskereskedelmi forgalom volumene immár több egymást követő évben is meghaladta az országos átlagot, ami jól mutatja a régió kereskedelmi potenciálját. Ennek köszönhetően Kárpátalja 2018-ban a harmadik helyen állt Ukrajnában ezen mutató tekintetében.³⁹

3.2.Kárpátalja fejleztési irányai

Területi közösségek és járások újonnan meghatározott határai és méretei több szempontból is kérdéseket vetnek fel. Különösen érdekes eset Ungvár városa, amely a rendelkezésre álló információk alapján talán az egyetlen regionális központ Ukrajnában, amely a közigazgatási reform során sem területileg, sem lakosságszám tekintetében nem bővült. Ezzel szemben Munkács jelentős mértékű területi gyarapodáson ment keresztül, több olyan vidéki települést is magába olvasztva, amelyek közlekedési szempontból nem rendelkeznek megfelelő kapcsolattal az új közösségi központtal. Jó példa erre Dorobratovo falu esete, amelynek lakói csak úgy tudnak eljutni Munkácsra, ha áthaladnak a szomszédos Verkhokoropetska község területén. Hasonló, a térbeli összeköttetést és a logikai területszervezést érintő problémák figyelhetők meg a huszti közösség kialakítása kapcsán is.⁴⁰

Nem egyértelmű, hogy milyen elvek mentén született döntés arról, hogy az egykori megyei jelentőségű Beregszász város és a Beregszászi járás területén összesen öt községi szintű egységet hozzanak létre, mintegy hétszáz négyzetkilométeres területen, körülbelül nyolcvanezer fős lakossággal. Ezzel szemben a megyei jelentőségű Huszt város és az ahhoz tartozó járás esetében négy községet alakítottak ki, amely hozzávetőlegesen ezeregyszáz négyzetkilométernyi területet és százhuszonkilencezer fős lakosságot foglal magában. Emellett a járások kialakításával kapcsolatban az egyik legsúlyosabb problémát az jelenti, hogy az új közigazgatási egységek gyakran nincsenek összhangban a meglévő közlekedési hálózattal. Jó példa erre Zaricsja település esete, amely az újonnan létrehozott Huszti járáshoz tartozik. Egy ott élő lakos számára a járási központ elérése bonyolult, mivel többször is el kell hagynia saját járását, át kell haladnia a Beregszászi járás területén, majd ismét vissza kell térnie. Az ilyen közlekedésszervezési problémák negatív hatással

³⁹ Панов А.В. ЗАКАРПАТСЬКИЙ КОНТЕКСТ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ 2020 р. (utolsó megtekintés: 2025.május 8.)

⁴⁰ carpathia.gov.ua: РЕГІОНАЛЬНА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА ПЕРІОД 2021 – 2027 РОКІВ (utolsó megtekintés 2025. május 8.)

vannak a járásek működésére, megnehezíthetik a lakosság és az államigazgatási szervek közötti hatékony kommunikációt, és problémákat okozhatnak a hatáskörök, valamint az állampolgárok kiszolgálásáért felelős területek pontos meghatározásában is.⁴¹

A jelenleg hat közigazgatási egységből álló járási struktúra lényegesen kiegyensúlyozottabbnak bizonyult, mint a közigazgatási reform kezdeti szakaszában felvetett négy vagy három járási modell. A Rahó nevét viselő járás kivételével a többi közigazgatási egység területi kiterjedése és népessége szempontjából nagyjából egyenlőnek és arányosnak tekinthető. Azonban a térség közigazgatási területszerkezetének további kiegyensúlyozása érdekében az alábbi módosítások fontolóra vétele indokolt lehet.

Elsőként megfontolandó Rahó és Técső járásiainak egyesítése, amely esetben a járási központ a Szlatina (Szolotvyna) nevű nagyközség lehetne. Egy másik lehetőség, amely szintén hozzájárulhatna az arányosabb teherelosztáshoz, az lenne, ha a Szlatina központú települési közösséget a Técsői járásból áthelyeznék a Rahói járáshoz, ezzel kiegyenlítve a két térség lakosságszámát és erőforrás-potenciálját.

További javaslatként szerepel a Zaricsja nevű faluközösség áthelyezése a Huszti járásból a Beregszászi járásba, amely szintén hozzájárulhatna az egyensúly javításához. Emellett érdemes megfontolni az Onokóc, Kholmok és Baranyince nevű községi közösségek Ungvár városi közösségéhez történő csatolását, amely lépés megerősíthetné a megyeszékhely közigazgatási szerepét, valamint jobban tükrözné a valós gazdasági és társadalmi kapcsolathálókat.

Az álláspont szerint a közigazgatási és területi reformok politikai szempontból az egyik legösszetettebb és legérzékenyebb reformtípusnak tekinthetők, mivel végrehajtásuk gyakran társadalmi és politikai ellenállásba ütközik. Mindezek ellenére az európai államok többsége az elmúlt két évtized során aktívan végrehajtotta ezeket az átalakításokat. E folyamat során legalább húsz európai országban került sor jelentős közigazgatási és területi reformokra.

A teljes körű közigazgatási területszerkezeti átalakítás nem értelmezhető önmagában, hanem szükségszerűen összehangolást igényel a helyi önkormányzati rendszer egyéb aspektaival is, így például a funkcionális decentralizációval, valamint az önkormányzatok közötti pénzügyi rendszer reformjával. Az európai tapasztalatok azt mutatják, hogy a különböző országok eltérő modelleket alkalmaztak a reformok egyidejű vagy egymást követő végrehajtására. Egyes esetekben a funkcionális decentralizáció megelőzi a területi átszervezést, és annak irányát is meghatározza, míg más országokban éppen a közigazgatási területszerkezet átalakítása válik a decentralizációs folyamat katalizátorává, legyen szó akár hatáskörök, akár pénzügyi források újraelosztásáról.

⁴¹ Панов А.В. ЗАКАРПАТСЬКИЙ КОНТЕКСТ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ 2020 р. (utolsó megtekintés: 2025.május 8.)

A közigazgatási és területi reform az önálló ukrán államiság kiépítésének egyik alapvető és meghatározó feladata. A közhatalom működésének és a közigazgatás szervezetének rendszere szoros kapcsolatban áll az állam területi struktúrájával. Ez a kapcsolat nem csupán formai vagy technikai jellegű, hanem lényegi összefonódásról van szó, hiszen a szervezeti és területi elemek egymást kölcsönösen befolyásolják és feltételezik. A hatékony állami működés megvalósításához elengedhetetlen a hatalom ésszerű területi megszervezése, amely intézményes formában a közigazgatási és területi beosztás rendszerén keresztül ölt testet. Ez a rendszer nem csupán az állam szervezeti stabilitását biztosítja, hanem hozzájárul a területi egység megőrzéséhez, a társadalmi és gazdasági fejlődés kiegyensúlyozottságához, az erőforrások racionális hasznosításához, valamint a fenntartható fejlődés elveinek gyakorlati érvényesítéséhez mind a helyi közigazgatási egységek, mind az ország egészének szintjén.⁴²

A tevékenységek hatékony összehangolása, a közintézményekkel való együttműködés elmélyítése, valamint a polgárok közügyekben való részvételhez fűződő alkotmányos jogának biztosítása érdekében Kárpátalja területén a helyi végrehajtó hatóságok több konzultatív, tanácsadó és szakértői jellegű testületet hoztak létre. E szervezetek célja, hogy elősegítsék a társadalmi párbeszédet, erősítsék a civil kontrollt, és támogassák a közigazgatási döntéshozatal nyitottságát. A régióban többek között működik az egyházak és vallási szervezetek tanácsa, a nők koordinációs tanácsa, az ifjúságpolitikai tanács, a Kárpátalja megyei regionális fejlesztési tanács, a humanitárius tanács, a befektetési tanács, valamint a helyi önkormányzatok és végrehajtó szervek közötti együttműködést előmozdító regionális tanács is. Kiemelt szerepet játszik a Regionális Államigazgatás mellett működő Közéleti Tanács, amely aktívan részt vesz a közhatalom és a civil társadalom közötti kapcsolat erősítésében. A Közéleti Tanács minden egyes ülését beleértve a kihelyezett fórumokat is az állami szervekkel szoros együttműködésben szervezik meg. A tanács tevékenységéről szóló információk rendszeresen megjelennek a Kárpátaljai Területi Államigazgatás hivatalos internetes felületén, a civil társadalommal való együttműködésre vonatkozó külön rovatban, valamint a Közéleti Tanács saját honlapján is, ezáltal biztosítva az átláthatóságot és a nyilvánosság tájékoztatását.

Ukrajna „Az önkéntes tevékenységről” szóló törvényének végrehajtása nyomán a régió járásaiban és városaiban számos önkéntes szervezet jött létre és kezdte meg működését. A legnagyobb önkéntescsoport az Ukrán Vöröskereszt Társaság keretein belül tevékenykedik, amely több mint kétezeröt száz önkéntest fog össze. A területi központok az említett szervezettel együttműködve kampányokat szerveznek annak érdekében, hogy segítséget nyújtsanak az alacsony

⁴² Панов А.В. ЗАКАРПАТСЬКИЙ КОНТЕКСТ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ 2020 р. (utolsó megtekintés: 2025.május 8.)

jövedelmű, egyedül élő idős korúak számára. A hatóságok és a régió civil szervezetei közötti kapcsolat szorosabbá vált, amely eredményes együttműködéshez vezetett különféle társadalmi célú kezdeményezések megvalósításában. Ezek közé tartozik többek között a gyermekek és fiatalok hazafias nevelése, az európai és euroatlanti integrációval kapcsolatos tájékoztatás, valamint az ország különböző régióiból származó fiatalok közötti kapcsolatok erősítése.⁴³

A civil szervezetek bevonásával dolgozták ki, és valósították meg a 2018 és 2021 közötti időszakra szóló Regionális Gyermkegészségügyi és Rekreációs Programot, amelynek célja a gyermekegészségügyi és rekreációs intézmények hálózatának fejlesztése volt. A gazdasági együttműködés ösztönzése érdekében a főosztály keretében júliusban létrehozták a Vállalkozástámogató Központot, amely a vállalkozások és az állami intézmények közötti kapcsolatok erősítését tűzte ki célul. A központ hatékony mechanizmusokat és eszközöket hozott létre a kis- és középvállalkozások támogatására, különös tekintettel az új munkahelyek létrehozására és az önfoglalkoztatás előmozdítására, mint a fiatalok foglalkoztatásának egyik lehetséges formájára Kárpátalja területén.

A térség rendelkezik azokkal a feltételekkel, amelyek lehetővé teszik a regionális elitcsoportok közötti stratégiai együttműködést a különböző kormányzati ágak összehangolt működése révén, különösen a regionális fejlesztést célzó állami támogatások megvalósítása során. Ennek háttérében ugyanakkor továbbra is jelen van a térség természeti és turisztikai potenciáljának alulértékelése, valamint az a tudatos régióközi versengés, amely a beruházások és korszerű technológiák megszerzésére irányul. E tényezők összességének hozzájárulása szükséges ahhoz, hogy Kárpátalja ne egy hátrányos helyzetű, elmaradott és folyamatos problémákkal küzdő térségként legyen értelmezve, hanem olyan stabil támogatást élvező régióként, amely kiemelt figyelmet kap az állami regionális fejlesztési források és közúti infrastruktúra-fejlesztési eszközök elosztásakor.⁴⁴

A 2027-ig tartó fejlesztési stratégia megvalósításához több tényezőt is alapvető kiindulási feltételként kellett figyelembe venni. A 2013 és 2018 közötti időszakban Kárpátalja bruttó regionális termékének aránya továbbra is elenyésző maradt az országos szinthez képest, hiszen Ukrajna teljes bruttó termelésének mindössze 1,4–1,5 százalékát tette ki. A gazdasági teljesítmény tekintetében a megye helyzete romlott: 2015-ben még a 16. helyen állt az ukrajnai régiók társadalmi-gazdasági fejlettségét rangsoroló országos listán, 2018-ra azonban visszacsúszott a 22. helyre. A munkanélküliségi ráta három éven keresztül a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet

⁴³ Панов А.В. ЗАКАРПАТСЬКИЙ КОНТЕКСТ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ 2020 р. (utolsó megtekintés: 2025.május 8.)

⁴⁴ carpathia.gov.ua: РЕГІОНАЛЬНА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА ПЕРІОД 2021 – 2027 РОКІВ (utolsó megtekintés 2025. május 8.)

módszertana szerint tartósan 10 százalék felett maradt. A lakosság vásárlóerejét, valamint a szolgáltatási szektor és a kisvállalkozások fejlődését nagymértékben az a tőke mozdította elő, amelyet a külföldön dolgozó munkavállalók hazautalásaik révén juttattak vissza a régió gazdasági és fogyasztási körforgásába.⁴⁵

A jövőben meghatározó szerepet kell, hogy kapjon a gépgyártás, különösen azok az iparágak, amelyek magas szintű technológiai tudásra épülnek, mint például az információs és kommunikációs technológiák, valamint a kreatív szektor. Ahhoz, hogy Kárpátalja 2031-ig közép- és csúcstechnológiás ágazatokra szakosodott, interregionális jelentőségű ipari térséggé váljon, elengedhetetlen az ipari termelés három- vagy akár három és félszeres növekedése. Mindez magában foglalja a negyedik és hatodik technológiai szinthez tartozó, magas hatékonyságú eljárások bevezetését a különböző iparágakban, amelyek elősegíthetik a termelés energia- és anyagiigényének csökkentését, valamint az ipari munkatermelékenység érdemi növekedését.

Fontos szerepet játszhatnak a hegyvidéki térségekben létrehozott adatközpontok, amelyek a természetes környezeti adottságokat, például a léghűtést kihasználva képesek működni. Emellett különféle klaszterkezdemenyezésekre van szükség az autóipar, az erdőgazdálkodás, a turizmus, a rekreáció, a gyógyturizmus, a környezetvédelem, a kutatás és innováció, az oktatás vagy épp a konferenciaturizmus területén. Ezekhez olyan intézményi keretek társulhatnak, mint az ipari parkok, tudományos központok, ökológiai parkok, határon átnyúló fejlesztési övezetek, logisztikai központok, vállalkozásfejlesztő központok és induló vállalkozásokat támogató szervezetek.

E fejlesztési irányok sikeres megvalósítása szorosan kapcsolódik a 2020-ban bevezetett közigazgatási reformhoz, amely új alapokra helyezte a helyi önkormányzatok működését és a közigazgatási egységek térbeli szervezését. Az új járási és települési struktúra átláthatóbbá és hatékonyabbá tette a döntéshozatali folyamatokat, elősegítve a hosszú távú fejlesztési célok megvalósítását és a gazdasági növekedés területi kiegyensúlyozását.

Az Ukrajna nyugati határain fekvő régiók amelyek Lengyelországgal, Szlovákiával, Magyarországgal és Romániával osztoznak határokon fejlesztése különös jelentőséggel bír az ország területi kohéziója és európai integrációs törekvései szempontjából. A területfejlesztési politikák hatékonyságának növelése megkívánja a szomszédos országokkal való szorosabb együttműködést és az egymással összehangolt, határon átnyúló tervezési folyamatok intenzívebbé tételét. Az efféle integrált megközelítés elősegíti a régiók közötti szinergiák kihasználását, valamint a közös fejlesztési prioritások kijelölését és végrehajtását.⁴⁶

⁴⁵ Панов А.В. ЗАКАРПАТСЬКИЙ КОНТЕКСТ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ 2020 р. (utolsó megtekintés: 2025.május 8.)

⁴⁶ Панов А.В. ЗАКАРПАТСЬКИЙ КОНТЕКСТ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ 2020 р. (utolsó megtekintés: 2025.május 8.)

A 2020-ban végrehajtott közigazgatási reform, amely jelentős mértékben átalakította Ukrajna területi-adminisztratív struktúráját, új lehetőségeket nyitott a decentralizált területfejlesztés számára. A reform keretében létrehozott nagyobb és megerősített községi szintű önkormányzatok (hromadák) már szélesebb jogkörökkel rendelkeznek a helyi gazdaságfejlesztés, infrastruktúrafejlesztés és társadalmi szolgáltatások terén. Ez lehetővé teszi, hogy a korábbi ágazati szemlélet helyett egyre inkább a komplex, területalapú fejlesztési megközelítés érvényesüljön, amely figyelembe veszi az adott térség gazdasági, társadalmi és környezeti sajátosságait is.⁴⁷

A régiók gazdasági struktúráját tekintve különösen sürgető az áttérés a jellemzően egyetlen ágazatra (többnyire mezőgazdaságra) épülő, mono-szerkezetű vidéki gazdaságról egy diverzifikáltabb, multifunkcionális vidékfejlesztési modell irányába. Ez nem csupán a gazdasági sérülékenység csökkentését szolgálja, hanem elősegíti a helyi lakosság foglalkoztatásának bővítését és jövedelmi forrásainak stabilizálását is. A mezőgazdasági termelés mellett például a helyi feldolgozóipar, a turizmus, a kézműves- és szolgáltatászektor fejlesztése is hozzájárulhat a vidéki területek társadalmi és gazdasági megerősödéséhez.

Mindezek a törekvések szorosan összefüggnek a fenntartható fejlődés elvével, amely hosszú távon a természeti erőforrások megőrzését, a társadalmi kohézió erősítését és a gazdasági stabilitást célozza. A közigazgatási reform által biztosított nagyobb önállóság, a decentralizált döntéshozatali rendszer, valamint a határokon átnyúló együttműködésre épülő fejlesztési politika közösen képesek megalapozni a vidéki térségek hosszú távú, fenntartható fejlődését, valamint fokozni ezek szerepét az ország gazdasági és társadalmi szerkezetében.

A Kárpátaljai régió gazdasági megerősítésének egyik fontos pillére a hegyvidéki állattenyésztés szintjének jelentős növelése, amely hatékonyan támogatható a feldolgozóüzemek és a helyi önkormányzatok közötti együttműködési programok kiépítésével és ösztönzésével. Emellett különösen nagy potenciált rejt magában a térségben előállított ökoélelmiszerek és könnyűipari ökotermékek mint például a természetes alapanyagokból készült ruházati cikkek vagy háztartási használatra szánt étkészletek piacra jutásának elősegítése mind a belföldi, mind pedig a külföldi piacokon.

Fontos szempont továbbá a termőterületek ésszerű és fenntartható hasznosítása, amely figyelembe veszi a térség adottságait és lehetőségeit a mezőgazdasági termelés hatékonyságának növelése érdekében. Ennek kiegészítéseként indokolt egy átfogó regionális program kidolgozása a

⁴⁷ Децентралізація влади: порядок денний на середньострокову перспективу : аналіт.доп./ Жаліло Я. А., Шевченко О. В., Романова В. В. та ін. / за наук. ред. Я. А.Жаліла. Київ : НІСД, 2019. С. 82–87.

méhészet fejlesztésére, amely egyrészt hagyományokon alapuló tevékenység, másrészt hozzájárul a vidéki területek gazdasági diverzifikációjához is.⁴⁸

A régió hosszú távú fejlesztési stratégiájának meghatározása során alapvető jelentőségű az európai megközelítések átvétele, valamint a „Természet nem ismer határokat” elv alkalmazása, különösen a stratégiai és területi tervezési folyamatokban. Ezek az elvek a Kárpátaljai régió sajátos földrajzi és kulturális helyzetéhez igazodva lehetővé teszik a természeti erőforrások védelmét, a környezettudatos gazdálkodást és az integrált regionális fejlődés megvalósítását.⁴⁹

A Kárpátaljai régió helyreállítási folyamataiban kiemelt fontosságú a rendelkezésre álló anyagi és technikai bázis megerősítése, amely nélkülözhetetlen a térség infrastrukturális és gazdasági újjáépítéséhez. Ezzel párhuzamosan szükség van az országos jelentőségű üdülőterületek hivatalos jóváhagyására a hatályos jogszabályi keretek és eljárásrend szerint, amely elősegítené a turisztikai kapacitások jogi és működési stabilizálását.

A turizmus szektorban egyre nagyobb szerepet kapnak a fenntartható és közösségorientált irányzatok, ezért különös figyelmet érdemel az agroturizmus, az ökoturizmus és a szociális turizmus ideértve a sport, gyermek és ifjúsági turizmust fejlesztése. Ezen formák állami szabályozása és célzott támogatása lehetőséget teremt a térség sajátos természeti és kulturális értékeinek hasznosítására, valamint hozzájárulhat a lakosság foglalkoztatásának és jövedelemszerzési lehetőségeinek bővítéséhez.

A turizmusfejlesztés hatékonysága érdekében különösen indokolt a nagy nemzetközi és hazai turisztikai hálózatok régióba vonzása, amelyek infrastrukturális befektetéseikkel, marketingerejükkel és partnerkapcsolataikkal jelentős mértékben hozzájárulhatnak a térség turisztikai versenyképességének növeléséhez.

Ezzel összefüggésben kiemelt szerepet kap a hegyvidéki területek fejlesztési koncepciójának következetes megvalósítása is, amelynek keretében meg kell határozni a regionális fejlesztési prioritásokat és az ezekhez illeszkedő ágazati vagy célprogramokat. A megfelelő megoldások keresése és gyakorlati megvalósítása révén biztosítható, hogy a térség fejlődése kiegyensúlyozott, fenntartható és társadalmilag igazságos legyen.

A regionális társadalmi és gazdasági fejlődés teljes rendszerének fokozott aktivizálása és intenzívebbé tétele lehetőséget teremt arra, hogy a stratégia 2027-ig terjedő időszakában valós és mérhető előrelépések történjenek a legfontosabb nemzeti átalakulások területén. Kiemelt jelentőséggel bír a közigazgatási és területi reform végrehajtása, amelynek részeként megvalósult a

⁴⁸ Панов А.В. ЗАКАРПАТСЬКИЙ КОНТЕКСТ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ 2020 р. (utolsó megtekintés: 2025.május 8.)

⁴⁹ Децентралізація влади: порядок денний на середньострокову перспективу : аналіт.доп./ Жаліло Я. А., Шевченко О. В., Романова В. В. та ін. / за наук. ред. Я. А.Жаліло. Київ : НІСД, 2019. С. 82–87.

decentralizáció folyamata, valamint az összevont területi közösségek létrehozása, amelyek új alapokra helyezik a helyi önkormányzati működést és a közszolgáltatások hatékonyabb biztosítását.

Az oktatás területén megkezdődött a szerkezeti átalakulás, amelynek egyik alappillére a csomóponti iskolák kialakítása, valamint az inkluzív oktatás fejlesztése, amely a tanulók egyenlő esélyeit és képességeik szerinti fejlődését hivatott biztosítani.⁵⁰

Az egészségügyi reform keretében sor került a kórházi körzetek kialakítására és a biztosítási elvű egészségügyi rendszer fokozatos bevezetésére, amelynek célja a szolgáltatások minőségének emelése, valamint az egészségügyi ellátás pénzügyi fenntarthatóságának megerősítése.⁵¹

Mindezek mellett a legfontosabb és legösszetettebb kihívás a feltételek megteremtése ahhoz, hogy a régió lakosai a mindennapi élet társadalmi és gazdasági folyamataiban kézzelfogható módon tapasztalhassák meg az életminőség jelentős javulását. Ez a célkitűzés átfogó, következetes és hosszú távon fenntartható fejlesztési politikát igényel.⁵²

⁵⁰ Панов А.В. ЗАКАРПАТСЬКИЙ КОНТЕКСТ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ 2020 р. (utolsó megtekintés: 2025.május 8.)

⁵¹ Децентралізація влади: порядок денний на середньострокову перспективу : аналіт.доп./ Жаліло Я. А., Шевченко О. В., Романова В. В. та ін. / за наук. ред. Я. А.Жаліла. Київ : НІСД, 2019. С. 82–87.

⁵² carpathia.gov.ua: РЕГІОНАЛЬНА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА ПЕРІОД 2021 – 2027 РОКІВ (utolsó megtekintés 2025. május 8.)

Összefoglaló

Dolgozatomban a közigazgatási és területi reform kárpátaljai vonatkozásait vizsgáltam meg, különösen a 2020-as közigazgatási átalakítás hatásait a helyi közösségek működésére, nemzetiségi összetételére és gazdasági lehetőségeire. A reform Ukrajna egészét érintette, de Kárpátalján mint soknemzetiségű és határ menti régióban különösen összetett társadalmi és szerkezeti következményekkel járt.

A dolgozat rávilágított arra, hogy bár a közigazgatási reform célja az önkormányzati rendszer hatékonyságának növelése és a helyi szint megerősítése volt, a gyakorlatban több helyen nem megfelelően illeszkedett a valós társadalmi és földrajzi viszonyokhoz. Külön problémát okoztak az új járási határok és közlekedési elérhetőségek összehangolatlanságai, amelyek hátráltatják az állampolgári szolgáltatásokhoz való hozzáférést és az önkormányzati intézmények működését.

Kárpátalja gazdasági helyzete ugyanakkor lehetőségeket is rejt, különösen az ipar, a turizmus és a határon átnyúló együttműködés területén. A regionális fejlesztési stratégia és a közösségi szintű partnerségek hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a decentralizáció valóban a helyi fejlődés motorjává váljon. A dolgozatban bemutatott adatok és elemzések azt mutatják, hogy a megfelelően megvalósított közigazgatási és területfejlesztési reformok nemcsak az államszervezet működésének javítását szolgálhatják, hanem a társadalmi kohézió és gazdasági versenyképesség növelését is elősegíthetik a régióban.

A reform egyik legjelentősebb hátrányaként értékelhető a képviseleti aránytalanság kialakulása, amely a helyi demokratikus részvétel gyengüléséhez vezetett. Míg egyes települések több képviselőt is delegálni tudtak az önkormányzati tanácsba, más falvak teljesen képviselet nélkül maradtak. Ez a jelenség torzította az érdekérvényesítés lehetőségét, és csökkentette a lakosság közvetlen kapcsolódását a döntéshozatali folyamatokhoz.

Külön problémát jelentett a szakképzett, megfelelő nyelvtudással rendelkező munkaerő hiánya, amely különösen a kisebb településeken vált érezhetővé. A háborús helyzet és a mozgósítás tovább súlyosbította ezt a problémát, hiszen a fiatal, munkaképes lakosság jelentős része kiesett a közszolgálat számára potenciálisan elérhető munkaerőállományból. Mindezek a tényezők együttesen arra világítanak rá, hogy bár a decentralizáció elméletileg a helyi önkormányzatok megerősödését szolgálja, a reform végrehajtása számos olyan új kihívást teremtett, amelyek az önkormányzati működés hatékonyságát, a közszolgáltatások minőségét és a demokratikus képviselet kiegyensúlyozottságát egyaránt veszélyeztetik.

Резюме

У своїй роботі я проаналізував аспекти адміністративно-територіальної реформи в Закарпатській області, з особливим акцентом на наслідки реформи 2020 року для функціонування місцевих громад, національного складу населення та економічного розвитку регіону. Хоча реформа охопила всю територію України, саме в Закарпатті як багатонаціональному та прикордонному регіоні вона мала особливо складні соціальні та структурні наслідки.

Робота показала, що незважаючи на проголошену мету реформи – підвищення ефективності місцевого самоврядування та посилення нижчого рівня управління – її реалізація не завжди відповідала реальним соціальним, географічним і економічним умовам. Особливої уваги заслуговують проблеми, пов'язані з новими межами районів та доступом до адміністративних центрів, які ускладнюють доступ громадян до послуг і ефективну роботу місцевих органів влади.

Водночас економічний потенціал Закарпаття відкриває перспективи для розвитку, зокрема в галузях промисловості, туризму та транскордонного співробітництва. Регіональна стратегія розвитку та партнерство на рівні громад можуть сприяти тому, щоб процес децентралізації став справжнім двигуном місцевого розвитку. Представлені в роботі дані та аналітичні висновки доводять, що якісно впроваджена адміністративно-територіальна реформа здатна не лише покращити функціонування державних інституцій, а й сприяти соціальній згуртованості та зростанню конкурентоспроможності регіону.

Одним із найбільш суттєвих негативних наслідків реформи стало виникнення диспропорцій у системі представництва, що призвело до зниження рівня демократичної участі громадян. У той час як деякі села змогли делегувати до ради кількох депутатів, інші залишилися взагалі без представництва, що ускладнило ефективне відстоювання їхніх інтересів на місцевому рівні.

Особливу проблему становить дефіцит кваліфікованих кадрів, що володіють українською мовою, зокрема в селах. Воєнна ситуація та мобілізація ще більше загострили проблему нестачі робочої сили, оскільки значна частина молодого працездатного населення стала недоступною для державної служби. Сукупність цих чинників свідчить про те, що попри задекларовану мету децентралізації зміцнення місцевого самоврядування реформа

створила низку нових викликів, які негативно впливають на ефективність управління, якість надання послуг та збалансованість демократичного представництва на місцевому рівні.

FELHASZNÁLT IRODALOM ÉS FORRÁSOK JEGYZÉKE

I. PUBLIKÁLATLAN FORRÁSOK

1. Oroszi József, a Tizsapéterfalvi kistérség polgármestere, személyes interjú, téma: A 2020 közigazgatási reform és annak hatása a kistérségre. Az interjú készült 2025.március 21.-én, Tizsapéterfalván

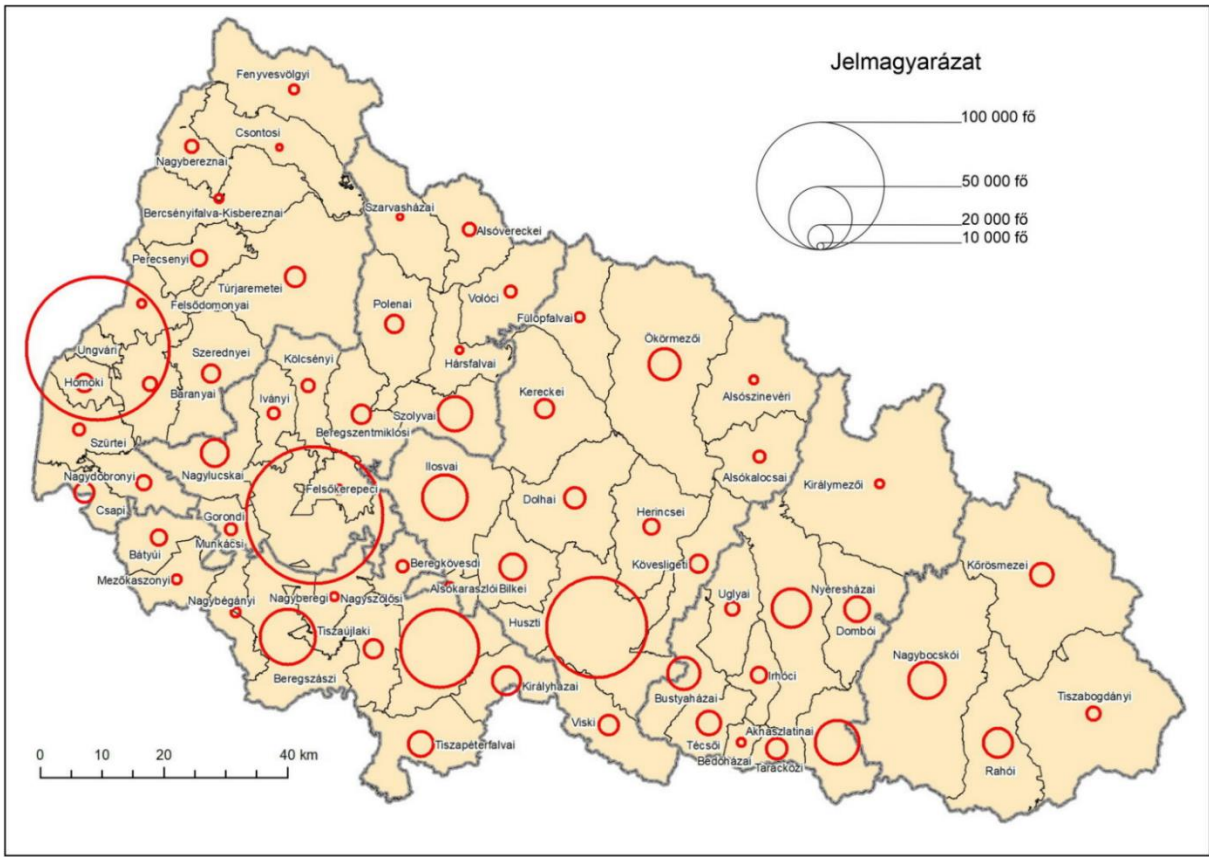
II. MONOGRÁFIÁK

2. Molnár D. István: Kárpátalja története. Örökség és kihívások, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Beregszász, 2021
3. A Kárpát-Medence régiói. Kárpátalja, Dialóg Campus Kiadó, Pécs-Budapest, 2009
4. A közigazgatás alapintézményei, Budapest, HVG-ORAC, 2007, 251
5. Változó közigazgatás, Szeged, JATE Press, 2011, 61.
6. Децентралізація влади: порядок денний на середньострокову перспективу : аналіт.доп./ Жаліло Я. А., Шевченко О. В., Романова В. В. та ін. / за наук. ред. Я. А.Жаліла. Київ : НІСД, 2019. С. 82–87.

IV. INTERNETES FORRÁSOK:

1. decentralization.ua
2. <https://varosh.com.ua/>
3. Панов А.В.: ЗАКАРПАТСЬКИЙ КОНТЕКСТ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ 2020 р. (utolsó megtekintés: 2025.május 8.)
4. carpathia.gov.ua: РЕГІОНАЛЬНА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА ПЕРІОД 2021 – 2027 РОКІВ (utolsó megtekintés 2025. május 8.)
5. Lehoczky Tivadar Társadalomtudományi Kutatóközpont: Molnár. D István: Kárpátalja lakosságának területi eloszlása (utolsó megtekintés: 2025. május 7.)
6. <https://www.kmu.gov.ua/reformi/efektivne-vryaduvannya/reforma-decentralizaciyi> (utolsó megtekintés 2025. május 16.)

MELLÉKLETEK

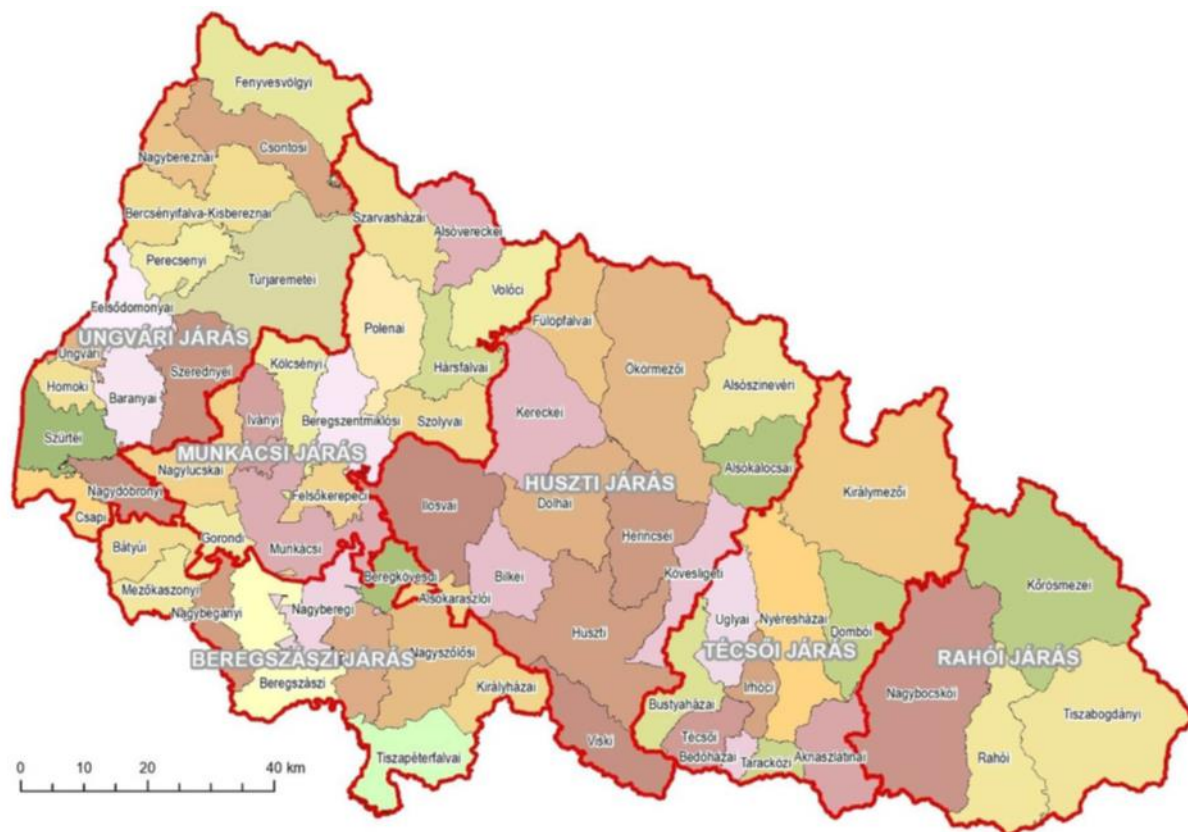
Szerkesztette: Molnár. D István

Forrás: Lehoczky Tivadar Társadalomtudományi Kutatóközpont: Molnár. D István: Kárpátalja lakosságának területi eloszlása

LETÖLTÉS IDEJE: 2025. MÁJUS 7.

2.

Kárpátalja járási felosztása és kistérségei a 2020-as közigazgatási reformot követően

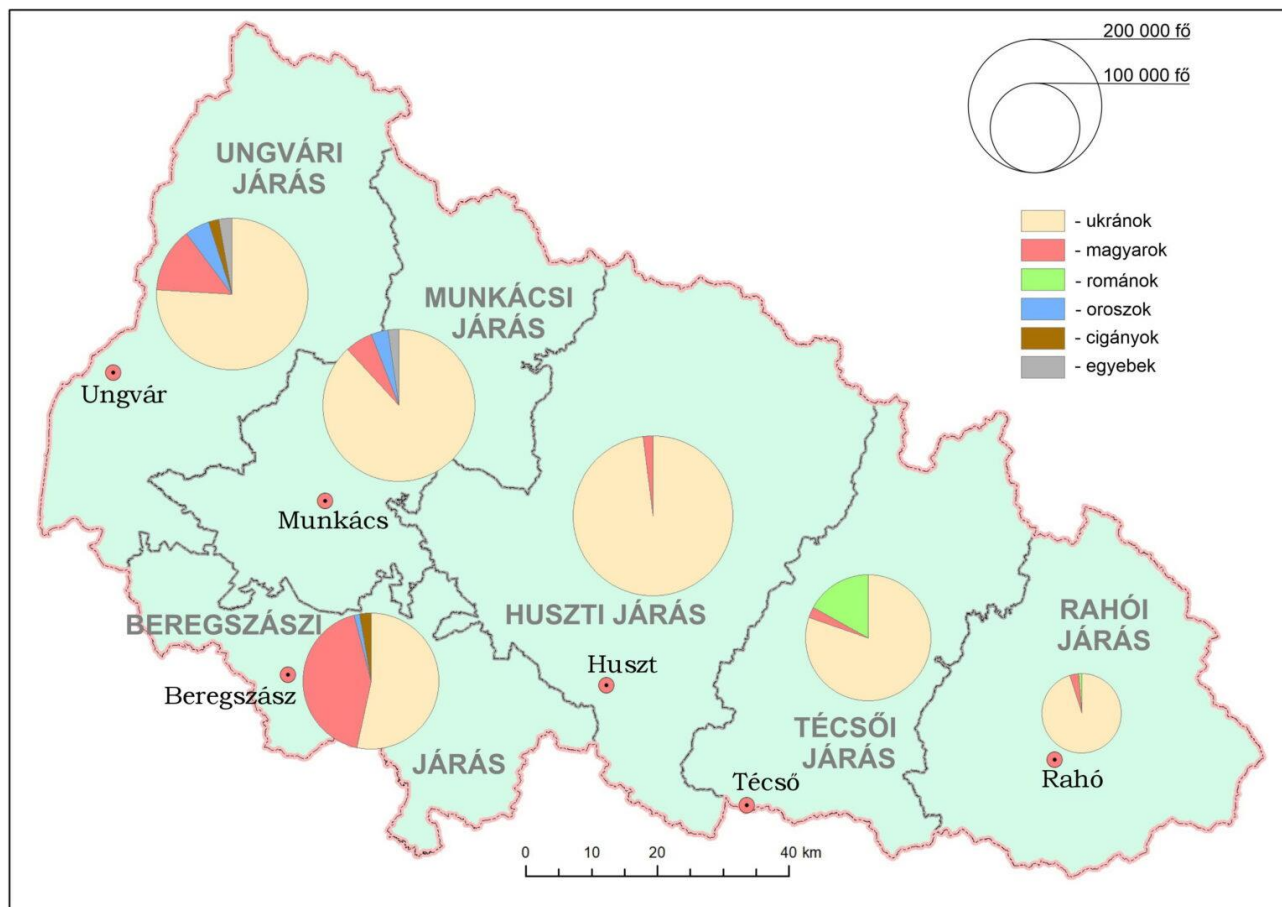
Szerkesztett: Molnár. D István

*Forrás: Molnár D. István: Kárpátalja története. Örökség és kihívások, II. Rákóczi Ferenc
Kárpátaljai Magyar Főiskola, Beregszász, 2021*

LETÖLTÉS IDEJE: 2025. MÁJUS 8.

3.

Kárpátalja új járásainak nemzetiségi összetétele a 2001-es népszámlálás adatai alapján

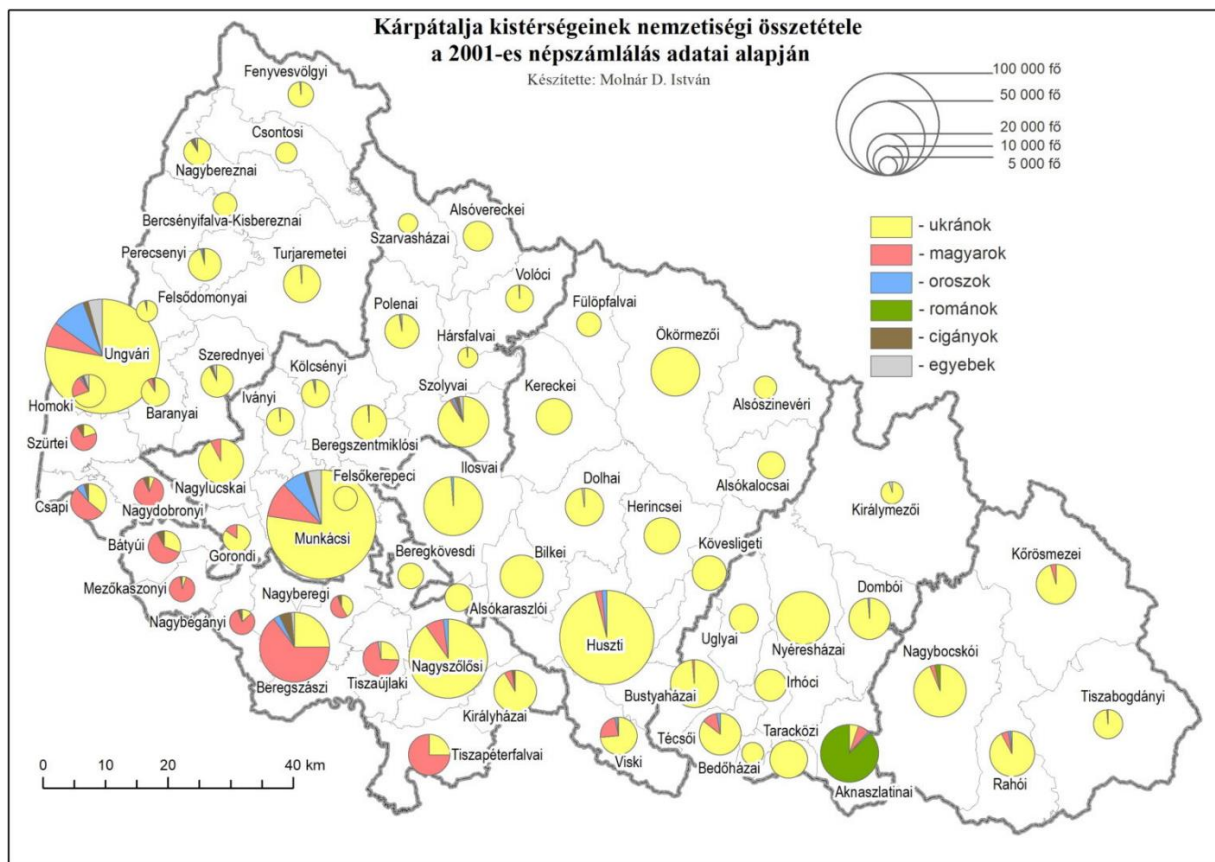

Szerkesztette: Molnár.D István

Forrás: Lehoczky Tivadar Társadalomtudományi Kutatóközpont: Molnár. D István: Kárpátalja lakosságának területi eloszlása

LETÖLTÉS IDEJE: 2025.MÁJUS 7.

4.

Forrás: Lehoczky Tivadar Társadalomtudományi Kutatóközpont: Molnár. D István: Kárpátalja lakosságának területi eloszlása

LETÖLTÉS IDEJE: 2025.MÁJUS 7.